

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO FINACIJA
FEDERALNO MINISTARSTVO FINACIJA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF
BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERAL MINISTRY OF FINANCE

Godišnje konsolidirano izvješće
unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine
za 2021. godinu

Sarajevo, svibanj 2022. godine

SADRŽAJ

1. REZIME.....	3
2. UVOD.....	4
2.1. Sustav unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru	4
2.2. Zakonska osnova sustava unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru.....	5
2.3. Svrha izrade godišnjeg konsolidiranog izvješća za unutarnju reviziju u javnom sektoru	7
3. ORGANIZACIJSKI PREDUVJETI ZA RAZVOJ SUSTAVA UNUTARNJE REVIZIJE...8	
3.1. Organizacijska uspostava unutarnje revizije.....	8
3.2. Djelokrug unutarnje revizije	8
4. STANJE SUSTAVA UNUTARNJE REVIZIJE ZA 2021. GODINU	9
4.1. Uspostavljanje unutarnje revizije i kapaciteti unutarnjih revizora	9
4.2. Analiza provedenih revizija u 2021. godini	17
4.3. Rezultati obavljenih unutarnjih revizija u 2021. godini	21
5. CENTRALNA HARMONIZACIJSKA JEDINICA	40
5.1. Aktivnosti Centralne harmonizacijske jedinice i budući razvoj u oblasti PIFC	40
5.2. Razvoj koordinacijske uloge CHJ i suradnja s drugim CHJ u BiH	41
5.3. Unapređenje regulatornog i metodološkog okvira za PIFC	42
5.4. Obuka i certifikacija unutarnjih revizora	43
6. Realizacija Zaključka Vlade Federacije broj: 856/2021 od 20. 5. 2021.....	44
7. ZAKLJUČAK.....	45

1. REZIME

Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva financija (u daljnjem tekstu: CHJ FMF), sačinila je Godišnje konsolidirano izvješće unutarnje revizije za 2021. godinu na temelju 85 dostavljenih godišnjih izvješća o obavljenim unutarnjim revizijama i aktivnostima unutarnjih revizora koji su imenovani u organizacijama javnog sektora u Federaciji BiH. Godišnje konsolidirano izvješće unutarnje revizije (u daljnjem tekstu: Konsolidirano izvješće) obuhvaća razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2021. godine i sadrži analizu: vrste obavljenih unutarnjih revizija, broja obavljenih revizija, revidiranih područja, najznačajnijih nalaza i preporuka, te status provedenih preporuka kod korisnika javnih sredstava proračuna Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradova i općina, izvanproračunskih fondova i pravnih osoba u kojima Federacija, kantoni i jedinice lokalne samouprave imaju većinski vlasnički udjel.

CHJ FMF je na temelju članka 7. Zakona o unutarnjoj reviziji u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 47/08 i 101/16 - u daljnjem tekstu: Zakon o unutarnjoj reviziji), obavezna izraditi godišnje konsolidirano izvješće unutarnje revizije i dostaviti ga federalnom ministru financija do 30. travnja tekuće godine za prethodnu godinu, koji izvješće dostavlja Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje.

Konsolidirano izvješće za 2021. godinu sadrži:

- pregled podataka o obveznicima uspostave jedinica unutarnje revizije i trenutni status unutarnje revizije kod tih korisnika
- podatke o broju zaposlenih unutarnjih revizora
- podatke o realiziranim planiranim i izvanrednim aktivnostima unutarnje revizije tijekom 2021. godine
- najznačajnija područja revidiranja i broj obavljenih revizija
- informacije o statusu implementacije preporuka
- pregled dijela preporuka danih po područjima revidiranja
- opću procjenu sustava unutarnjih financijskih kontrola
- slučajeve koji su uključivali kršenje propisa
- slučajeve prosljeđene tužiteljstvu
- prijedloge za razvoj i unapređenje unutarnje revizije
- informaciju o realizaciji Zaključka Vlade broj: 856/2021 od 20. 5. 2021.

Konsolidirano izvješće za 2021. godinu daje pregled trenutnog stanja u oblasti unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH, izvješćuje o budućim pravcima razvoja ove oblasti, aktivnostima CHJ FMF u izvještajnoj godini, ali i planiranim aktivnostima razvoja i unapređenja ove oblasti.

2. UVOD

2.1. Sustav unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru

Uspostava unutarnje revizije i uvođenje PIFC-a jedan je od zahtjeva iz dokumenta Europskog partnerstva s Bosnom i Hercegovinom, a potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2008. godine¹, Bosna i Hercegovina je preuzela obvezu da će izradom i usvajanjem odgovarajućih propisa razvijati unutarnje kontrole u javnom sektoru uključujući financijsko upravljanje i kontrole, funkcionalno neovisnu unutarnju reviziju, te neovisne sustave vanjske revizije u Bosni i Hercegovini, sukladno međunarodno prihvaćenim standardima kontrole i revizije, te metodologijama i najboljom praksom Europske unije.

EU nema zajednički zakonski okvir u pogledu PIFC-a kao dio pravne stečevine Zajednice koji se prenosi u domaće zakonodavstvo država kandidata, ali je stav europskih institucija (Vijeće, Parlament, Revizorski sud i Komisija) da u vezi s Poglavljem 32 države kandidati moraju pratiti i provesti međunarodne standarde kao i najbolje prakse EU, kao i članak 90. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Osnova za uvođenje i razvoj PIFC-a u Bosni i Hercegovini su: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, zakoni o unutarnjoj reviziji, kao i drugi zakoni koji uređuju oblast financijskog upravljanja i kontrole.

Sustav javnih unutarnjih financijskih kontrola (eng. Public Internal Financial Controls, skr. PIFC) čine tri elementa: financijsko upravljanje i kontrola, unutarnja revizija i centralna harmonizacijska jedinica, koji zajedno trebaju osigurati razumno uvjerenje da se u poslovanju korisnika javnih sredstava osiguralo zakonito, transparentno, ekonomično, efikasno i efektivno upravljanje javnim sredstvima, odnosno da unutarnje kontrole funkcioniraju adekvatno i efikasno, u skladu s važećom regulativom.

Sustav unutarnjih financijskih kontrola uspostavlja se radi osiguranja dobrog financijskog upravljanja u javnom sektoru u cilju usmjeravanja i kontroliranja financijskih efekata poslovanja na način da podrže realizaciju ciljeva, te da se ograničena javna sredstva troše na zakonit, pravilan, ekonomičan, efikasan i efektivan način, a za njegov razvoj odgovorni su rukovoditelji organizacija javnog sektora.

Praćenje i procjena sustava unutarnjih kontrola (koji obuhvaća sve financijske i nefinancijske procese u organizaciji), njegove adekvatnosti i funkcionalnosti, provodi se, između ostalih, kroz aktivnosti unutarnje revizije o kojima unutarnji revizori sačinjavaju izvješća.²

Unutarnja revizija, u skladu s definicijom iz članka 2. Zakona o unutarnjoj reviziji, odnosno Međunarodnim standardima za profesionalno obavljanje unutarnje revizije, **predstavlja neovisno, objektivno uvjeravanje i konzultantsku aktivnost kreiranu s ciljem da se doda vrijednost i unaprijedi poslovanje organizacije**. Ona pomaže organizaciji da ostvari svoje ciljeve osiguravajući sistematičan i discipliniran pristup ocjeni i poboljšanju efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja,

¹ Glava VIII. – „Politika suradnje“, članak 90. „Suradnja u oblasti revizije i financijske kontrole“

² Osnovne aktivnosti unutarnje revizije prema čl. 13. Zakona o unutarnjoj reviziji su: strateško (trogodišnje) i godišnje planiranje revizije; testiranje, ispitivanje i ocjena podataka i informacija; izvješćivanje o rezultatima i davanje preporuka u cilju poboljšanja poslovanja; te praćenje realizacije preporuka unutarnje revizije od uprave.

ali je istovremeno i instrument za evaluaciju sustava unutarnjih kontrola unutar svoje institucije, efikasnog i svrsishodnog korištenja financijskih sredstava, te daje preporuke za poboljšanje u dijelovima u kojima su uočene slabosti.

Centralne harmonizacijske jedinice kao treći element sustava PIFC ovlaštene su za razvoj u oblasti unutarnje financijske kontrole, nadzor nad implementacijom važećih propisa o unutarnjoj reviziji i financijskom upravljanju i kontroli, koordinaciju rada jedinica za unutarnju reviziju i drugih zaposlenih u ovom sustavu, te izvješćivanje o navedenim aktivnostima. CHJ FMF osnovana je 2010. godine i ovlaštena je za razvoj u oblasti unutarnje revizije i financijskog upravljanja i kontrole, nadzor nad implementacijom svih važećih propisa u ovim oblastima i koordinaciju uspostavljanja i razvoja sveobuhvatnoga sustava unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH. Koordinacijska i harmonizacijska uloga ostvaruje se kroz suradnju s organizacijama javnog sektora na federalnoj, kantonalnoj i općinskoj razini, kao i s pravnim osobama u kojima Federacija/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio, s domaćim i međunarodnim stručnjacima, Delegacijom Europske unije u BiH, sektorima za riznicu i proračun, centralnim harmonizacijskim jedinicama u Bosni i Hercegovini, Uredom za reviziju institucija u Federaciji i drugim interesnim stranama.

2.2. Zakonska osnova sustava unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru

Unutarnja revizija dio je sustava unutarnjih financijskih kontrola koji se u javnom sektoru u BiH razvija u skladu sa standardima i dobrom praksom zemalja Europske unije.

Unutarnja revizija se uspostavlja na najvišoj razini u organizaciji, organizacijski i funkcionalno neovisna i direktno odgovorna rukovoditelju organizacije. Organizacijska neovisnost se osigurava uspostavom jedinice za unutarnju reviziju kao osnovne organizacijske jedinice, dok se funkcionalna neovisnost unutarnje revizije ostvaruje njezinom neovisnošću u planiranju rada, obavljanju unutarnje revizije i izvješćivanju.

Djelokrug unutarnje revizije, u skladu s člankom 3. Zakona o unutarnjoj reviziji tiče se procjene adekvatnosti i efikasnosti sustava financijskog upravljanja i kontrole, u smislu:

- 1) identifikacije rizika, ocjene rizika i upravljanja rizikom od strane uprave organizacije
- 2) ispunjavanja zadataka i postizanja definiranih ciljeva organizacije
- 3) ekonomične, efikasne i djelotvorne upotrebe resursa
- 4) usklađenosti s uspostavljenim politikama, procedurama, zakonima i regulativama
- 5) čuvanja sredstava organizacije od gubitaka kao rezultata svih vidova nepravilnosti
- 6) integriteta i vjerodostojnosti informacija, računa i podataka, uključujući procese unutarnjeg i vanjskog izvješćivanja.

Prema „**IIA modelu tri linije**“³ koji na jednostavan i efektivan način poboljšava sustav upravljanja rizikom u organizaciji, treću liniju predstavlja neovisno uvjeravanje -

³<https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-three-lines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-croatian.pdf>

unutarnja revizija koja rukovodstvu osigurava značajno uvjeravanje u vezi s efektivnošću procesa upravljanja, upravljanja rizikom i unutarnjih kontrola, uključujući i način na koji prva i druga linija obrane ostvaruju ciljeve upravljanja rizikom i funkcioniranja unutarnjih kontrola. Unutarnja revizija svoje uvjeravanje zasniva na visokoj razini neovisnosti i objektivnosti koji nije moguć u funkcijama drugih linija obrane.

Politike i zakoni kojima su uređene oblasti unutarnje revizije i financijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji, a koji su trenutno na snazi (uključujući i metodološke upute) su sljedeći:

- Strategija razvoja sustava unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji 2021-2027, s pripadajućim Akcijskim planom (Strategija PIFC 2021-2027.);⁴
- Zakon o financijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 38/16);
- Pravilnik o provođenju financijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/17 i 3/19);
- Standardi unutarnje kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 75/16);
- Smjernice o minimalnim standardima dodjele proračunskih sredstava putem transfera i subvencija u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 15/18);
- Smjernice za upravljanje rizicima u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 65/18);
- Zakon o unutarnjoj reviziji u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 47/08 i 101/16);
- Pravilnik o kriterijima za uspostavljanje jedinica za unutarnju reviziju u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/20);
- Pravilnik o uvjetima za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 95/15, 48/17 i 31/22⁵);
- Metodologija rada unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 13/12, 93/13 i 93/15);
- Etički kodeks/Kodeks profesionalne etike za unutarnje revizore u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 93/13);
- Standardi za profesionalnu praksu unutarnje revizije s pojašnjenjima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 93/13) i Međunarodni standardi za profesionalno obavljanje unutarnje revizije iz 2017. godine;
- Priručnik za procjenu rizika i planiranje unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije“, broj: 106/14);
- Priručnik za financijsko upravljanje i kontrolu u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine.⁶

⁴Usvojena je na 263. sjednici Vlade Federacije BiH održanoj 15. travnja 2021. u Sarajevu.

⁵Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine objavljen u travnju 2022. godine u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj: 31/22.

⁶ [http://www.fmf.gov.ba/v2/userfiles/userfiles/file/2019/0002072019/Prirucnik%20FUK%20\(FBiH\)%20final__bos.pdf](http://www.fmf.gov.ba/v2/userfiles/userfiles/file/2019/0002072019/Prirucnik%20FUK%20(FBiH)%20final__bos.pdf)

Donošenje ovih propisa predstavlja osnovu za razvoj unutarnjih finansijskih kontrola, ali je za razvoj PIFC koncepta neophodna podrška svih zainteresiranih strana, naročito rukovoditelja organizacija. Oni su odgovorni za upravljanje javnim sredstvima, kako bi se ojačali sustavi unutarnjih kontrola, te uveo novi koncept upravljanja koji će osigurati da se za ostvarivanje ciljeva poslovanja (izvan)proračunska i druga sredstva u javnom sektoru koriste pravilno, ekonomično, efikasno i efektivno.

CHJ FMF sačinjava Konsolidirano izvješće na temelju dostavljenih godišnjih izvješća jedinica za unutarnju reviziju u organizacijama javnog sektora u Federaciji. Naime, odredbama članka 18. Zakona o unutarnjoj reviziji, rukovoditelji jedinice za unutarnju reviziju⁷ obavezni su sačiniti godišnje izvješće o radu unutarnje revizije i dostaviti ga rukovoditelju organizacije i CHJ FMF. Godišnje izvješće o radu unutarnje revizije dostavlja se na propisanom obrascu GI IR, najkasnije 60 dana po završetku izvještajne godine. CHJ FMF analizira podatke iz dostavljenih godišnjih izvješća i na temelju istih, sukladno članku 7. Zakona o unutarnjoj reviziji, sačinjava godišnje konsolidirano izvješće o radu unutarnje revizije.

2.3. Svrha izrade godišnjeg konsolidiranog izvješća za unutarnju reviziju u javnom sektoru

Uvidom u dostavljena izvješća, kao i u komunikaciji sa zaposlenima u javnom sektoru u Federaciji, evidentno je da razvoj unutarnjih finansijskih kontrola u praksi nije osiguran u dovoljnoj mjeri.

Svrha Konsolidiranog izvješća je da informira Vladu Federacije BiH i javnost o ostvarenom stupnju razvoja i unapređenja javnih unutarnjih finansijskih kontrola u odnosu na ranije razdoblje, kao i stupnju usuglašenosti zakonodavstva Federacije BiH s pravnom stečevinom Europske unije vezano za oblast unutarnje revizije i finansijskog upravljanja i kontrole.

Godišnje konsolidirano izvješće za unutarnju reviziju daje sažete informacije o broju i vrsti obavljenih unutarnjih revizija, danim preporukama, te o statusu implementacije preporuka sadržanih u izvješćima o unutarnjoj reviziji, na temelju izvješća koje su jedinice za unutarnju reviziju dostavile CHJ FMF.

Također, Konsolidirano izvješće sadrži pregled i drugih podataka iz godišnjih izvješća o radu unutarnje revizije (opća ocjena sustava FUK, aktivnosti na realizaciji preporuka, slučajevi kršenja propisa), kao i analizu rada CHJ FMF, njene aktivnosti, saznanja, preporuke za poboljšanje rada i planove za budući razvoj unutarnje revizije u javnom sektoru. U Konsolidiranom izvješću je dan i pregled uspostavljanja i razvoja sustava unutarnje revizije, kao i informacija o realizaciji Zaključka Vlade Federacije BiH broj: 856/2021 od 20. 5. 2021. koji se usvaja uz konsolidirano izvješće.

⁷ U slučaju da nije imenovan rukovodilac jedinice, godišnje izvješće sačinjava unutarnji revizor.

3. ORGANIZACIJSKI PREDUVJETI ZA RAZVOJ SUSTAVA UNUTARNJE REVIZIJE

3.1. Organizacijska uspostava unutarnje revizije

Zakon o unutarnjoj reviziji obvezujući je za sve organizacije u javnom sektoru utvrđene u članku 2. ovoga Zakona koje su dužne funkciju unutarnje revizije uspostaviti sukladno važećoj regulativi za ovu oblast i poštujući i druge propise relevantne za njihov rad. Zakon o unutarnjoj reviziji, kao *lex specialis*, kroz svoje odredbe i odredbe pratećih podzakonskih i metodoloških akata nastoji popuniti postojeće pravne praznine kod obavljanja funkcije unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji u cilju unapređenja njene kvalitete, a primjena ovoga Zakona nije ograničena isključivo na proračunske korisnike.

Obveznici primjene Zakona o unutarnjoj reviziji dužni su uspostaviti jedinicu unutarnje revizije u skladu s važećom regulativom za oblast unutarnje revizije, ažurirati svoje pravilnike o unutarnjem ustrojstvu u dijelu koji se odnosi na unutarnju reviziju, te iste, prije usvajanja, dostaviti na mišljenje Federalnom ministarstvu financija, odnosno CHJ FMF. Pored navedenog, rukovoditelji odjela unutarnje revizije i unutarnji revizori su u obvezi ispunjavati uvjete utvrđene Pravilnikom o uvjetima za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 95/15, 48/17 i 31/22).

3.2. Djelokrug unutarnje revizije

Djelokrug unutarnje revizije, u skladu s člankom 3. Zakona o unutarnjoj reviziji, tiče se procjene adekvatnosti i efikasnosti sustava financijskog upravljanja i kontrole, u smislu:

- 1) identifikacije rizika, ocjene rizika i upravljanja rizikom od strane uprave organizacije;
- 2) ispunjavanja zadataka i postizanja definiranih ciljeva organizacije;
- 3) ekonomične, efikasne i djelotvorne upotrebe resursa;
- 4) usklađenosti s uspostavljenim politikama, procedurama, zakonima i regulativama;
- 5) čuvanja sredstava organizacije od gubitaka kao rezultata svih vidova nepravilnosti;
- 6) integriteta i vjerodostojnosti informacija, računa i podataka, uključujući procese unutarnjeg i vanjskog izvješćivanja.

Funkcija unutarnje revizije zasniva se na načelima neovisnosti i objektivnosti, kompetentnosti i dužne profesionalne pažnje, te integriteta i povjerljivosti (članak 5. Zakona o unutarnjoj reviziji), te se obavlja u skladu sa:

- 1) Metodologijom i uputama o unutarnjoj reviziji u javnom sektoru, koje donosi Federalno ministarstvo financija;
- 2) Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutarnje revizije;
- 3) Kodeksom profesionalne etike za unutarnju reviziju;
- 4) Poveljom unutarnje revizije.

Unutarnji revizori su dužni u svom radu primjenjivati sve važeće propise i metodološke dokumente za ovu oblast.

4. STANJE SUSTAVA UNUTARNJE REVIZIJE ZA 2021. GODINU

4.1. Uspostavljanje unutarnje revizije i kapaciteti unutarnjih revizora

Člankom 9. stavak (1) Zakona o unutarnjoj reviziji, utvrđeni su kriteriji za određivanje obveznika uspostavljanja i načina uspostavljanja funkcije unutarnje revizije koji se određuju na temelju:

- a) razine organizacijske klasifikacije za proračun i proračunske korisnike Federacije
- b) iznosa usvojenog proračuna
- c) broja zaposlenih
- d) kompleksnosti transakcija
- e) stupnja rizika.

U 2021. godini nešto je intenziviran rast broja sistematiziranih jedinica za unutarnju reviziju i zaposlenih unutarnjih revizora, prije svega zbog obavljenog proračunskog nadzora, međutim i dalje ova funkcija nije prepoznata, niti joj je dan adekvatan značaj, u brojnim organizacijama. Unutarnji revizori imaju ograničenja u slobodnom pristupu podacima i rukovoditelju organizacije (npr. neodržavanje sastanaka između rukovoditelja organizacije i unutarnjih revizora, pristup samo pomoćnicima rukovoditelja, a ne i samom rukovoditelju), dodjeljuje im se obavljanje poslova koji nisu utvrđeni u važećoj regulativi za ovu oblast i istovremeno oduzima vrijeme za obavljanje unutarnjih revizija i drugih poslova u vezi s unutarnjom revizijom. Bitno je napomenuti da se uspostava jedinica za unutarnju reviziju i rad unutarnjih revizora zasnivaju na zakonskoj i podzakonskoj regulativi i neuspostavljanje i nedostatak podrške funkciji unutarnje revizije rezultira u kršenju propisa za ovu oblast. Stoga ponovno podsjećamo da su **korisnici javnih sredstava dužni osigurati postojanje sustava unutarnje kontrole u svojoj organizaciji u skladu s propisima za oblast PIFC čiji je dio i unutarnja revizija.**

U nastavku slijede tabelarni prikazi trenutnog stanja uspostave unutarnje revizije izrađeni na temelju raspoloživih podataka dostavljenih CHJ FMF u prošloj godini (na dan 31. 12. 2021.):

Tablica 1. Pregled stanja uspostave unutarnje revizije kod proračunskih korisnika - obveznika uspostave na federalnoj razini:⁸

R/ Br	Obveznik uspostave jedinice unutarnje revizije	Formirana jedinica unutarnje revizije (DA/NE)	Organizacijsko pozicioniranje unutarnje revizije u organizaciji	Broj sistematiziranih/zaposlenih unutarnjih revizora
1.	Parlament Federacije	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0
2.	Glavno tajništvo Vlade Federacije	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/1
3.	Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije Bosne i Hercegovine	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0

⁸ Prema Pravilniku o kriterijima

4.	Federalno ministarstvo unutarnjih poslova	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
5.	Federalna uprava policije	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
6.	Federalna uprava civilne zaštite	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/0
7.	Federalno ministarstvo pravde	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0
8.	Federalno ministarstvo financija	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/3
9.	Porezna uprava Federacije	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
10.	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
11.	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/2
12.	Federalno ministarstvo zdravstva	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/1
13.	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/1
14.	Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/1
15.	Federalno ministarstvo za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/2
16.	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/2
17.	Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	7/7
18.	Federalno ministarstvo kulture i sporta	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0
19.	Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/1
	UKUPNO:			74/26

Tablica 2. Pregled trenutnog stanja uspostave unutarnje revizije kod obveznika na kantonalnoj razini:

R/ br.	Obveznik uspostave jedinice unutarnje revizije	Formirana jedinica unutarnje revizije (DA/NE)	Organizacijsko pozicioniranje unutarnje revizije u organizaciji	Broj sistematiziranih/zaposlenih unutarnjih revizora
1.	Ministarstvo financija Tuzlanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/2
2.	Ministarstvo financija Bosansko-podrinjskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/0
3.	Ministarstvo financija Srednjobosanskog kantona Travnik	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	5/4
4.	Ministarstvo financija Zeničko-dobojskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
5.	Ministarstvo financija Županije Posavske	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/1
6.	Ministarstvo financija Hercegovačko-neretvanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0
7.	Ministarstvo financija Zapadnohercegovačkog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0
8.	Ministarstvo financija Unsko-sanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	7/0
9.	Ministarstvo financija kantona 10 Livno	NE	-	0
10.	Ministarstvo financija Kantona Sarajevo	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/4
UKUPNO:				38/12

Tablica 3. Pregled trenutnog stanja uspostave unutarnje revizije u izvanproračunskim fondovima:

R/ br.	Obveznik uspostave jedinice unutarnje revizije	Formirana jedinica unutarnje revizije (DA/NE)	Organizacijsko pozicioniranje unutarnje revizije u organizaciji	Broj sistematiziranih/zaposlenih unutarnjih revizora
1.	Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
2.	Federalni zavod za zapošljavanje	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
3.	Zavod zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
4.	JU Služba za zapošljavanje Unsko-sanskog kantona	NE ⁹	-	0
5.	Zavod zdravstvenog osiguranja Posavskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1

⁹Pravilnik o organizaciji rada i sistematizaciji radnih mjesta kojim je predviđena uspostava Jedinice unutarnje revizije dostavljen na mišljenje CHJ u travnju 2022. godine.

6.	Zavod zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/4
7.	JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/2
8.	Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
9.	JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/2
10.	Zavod zdravstvenog osiguranja Bosansko-podrinjskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/0
11.	Zavod zdravstvenog osiguranja Srednjobosanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1
12.	Služba za zapošljavanje Srednjobosanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/0
13.	Zavod zdravstvenog osiguranja Hercegovačko-neretvanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/3
14.	Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/3
15.	Zavod za zdravstveno osiguranje Zapadnohercegovačkog kantona	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1
16.	Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/3
17.	JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/3
18.	Zavod za zdravstveno osiguranje Kantona 10 Livno	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/0
	UKUPNO:			44/30

Tablica 4. Pregled trenutnog stanja uspostave unutarnje revizije u gradovima i općinama:

R/ br.	Obveznik uspostave jedinice unutarnje revizije	Formirana jedinica unutarnje revizije (DA/NE)	Organizacijsko pozicioniranje unutarnje revizije u organizaciji	Broj sistematiziranih/zaposlenih unutarnjih revizora
1.	Banovići	NE	-	0
2.	Bihać	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
3.	Cazin	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
4.	Centar	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/2
5.	Čapljina	NE	Unutarnji revizor	1/1

6.	Goražde	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/0
7.	Gračanica	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/0
8.	Gradačac	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1
9.	Hadžići	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/0
10.	Ilidža	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
11.	Ilijaš	NE	-	0
12.	Jablanica	NE	-	0
13.	Jajce	NE	-	0
14.	Kakanj	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/0
15.	Konjic	NE	Unutarnji revizor	1/1
16.	Livno	NE	-	0
17.	Lukavac	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
18.	Ljubuški	NE	-	0
19.	Mostar	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/2
20.	Novi Grad	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
21.	Novo Sarajevo	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
22.	Prozor-Rama	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1
23.	Sanski Most	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/0
24.	Sarajevo	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
25.	Srebrenik	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1
26.	Stari Grad	NE	Unutarnji revizor	2/1
27.	Široki Brijeg	NE	-	0
28.	Tešanj	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	2/1

29.	Tomislavgrad	NE	Unutarnji revizor	1/1
30.	Travnik	NE	Unutarnji revizor	1/1
31.	Trnovo	NE	Unutarnji revizor	1/1
32.	Tuzla	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	4/3
33.	Velika Kladuša	NE	-	0
34.	Visoko	NE ¹⁰	Unutarnji revizor	1/0
35.	Vitez	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	1/0
36.	Vogošća	NE	-	0
37.	Zavidovići	NE ¹¹	-	0
38.	Zenica	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
39.	Živinice	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
	UKUPNO:			68/28

Tablica 5. Pregled trenutnog stanja uspostave unutarnje revizije kod pravnih osoba u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio:

R/br.	Obveznici uspostave jedinice unutarnje revizije	Formirana jedinica unutarnje revizije (DA/NE)	Organizacijsko pozicioniranje unutarnje revizije u organizaciji	Broj sistematiziranih/zaposlenih unutarnjih revizora
1.	Agencija za vodno područje rijeke Save	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
2.	BH Telecom d.d. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	8/4
3.	Ceste d.d. Mostar	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
4.	Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije BiH	DA	Jedinica za unutarnju reviziju	3/1
5.	Fond za zaštitu okoliša	NE	Unutarnji revizor	1/1

¹⁰Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu gradskih službi Grada Visoko kojim je predviđena uspostava Službe unutarnje revizije dostavljen na mišljenje CHJ u siječnju 2022. godine.

¹¹Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu jedinstvenog općinskog organa uprave Općine Zavidovići kojim je predviđena uspostava Službe za unutarnju reviziju dostavljen na mišljenje CHJ u ožujku 2022. godine.

6.	Hrvatska pošta d.o.o. Mostar	DA	Odjel za unutarnju reviziju	3/2
7.	JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	15/8
8.	JP „Elektroprivreda HZHB“ d.d. Mostar	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
9.	JP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Zenica	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/1
10.	JP „Vodovod“ d.o.o. Bihać	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/1
11.	JP Autoceste FBiH d.o.o. Mostar	DA	Odjel za unutarnju reviziju	3/2
12.	JP BH Pošta d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	4/2
13.	JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Mostar	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
14.	JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
15.	JP Lutrija BiH d.o.o.	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/1
16.	JP Međunarodni aerodrom "Sarajevo" d.o.o.	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
17.	JP Međunarodni aerodrom "Tuzla" d.o.o.	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/1
18.	JP Televizija Kantona Sarajevo d.o.o.	NE	Unutarnji revizor	1/1
19.	JP Željeznice Federacije BiH d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	4/2
20.	JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo	NE	-	0
21.	KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
22.	KJKP „Rad“ d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/1
23.	KJKP „Pokop“ d.o.o. Sarajevo	NE	Unutarnji revizor	1/1
24.	KJKP Vodovod i kanalizacija d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	4/2
25.	KJKP "Gradski saobraćaj" d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	3/3
26.	KJKP „Sarajevogas“ d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
27.	Operator Terminali Federacije d.o.o	DA	Ured za unutarnju reviziju	3/1

28.	Sveučilišna klinička bolnica Mostar	DA	Ured za unutarnju reviziju	4/4
29.	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres	DA	Odjel za unutarnju reviziju	2/2
30.	ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o.	DA	Odjel za unutarnju reviziju	3/2
31.	KJKP Toplane Sarajevo d.o.o.	DA	Unutarnji revizor	1/1
32.	UKC Tuzla	DA	Služba za unutarnju reviziju	3/2
33.	Univerzitet u Sarajevu	DA	Odjel za unutarnju reviziju	4/1
34.	Univerzitet u Tuzli	NE	Ured internog revizora	1/1
35.	ZU Dom zdravlja Bihać	NE	Unutarnji revizor	1/1
36.	JP „Grijanje“ d.o.o. Zenica	DA	Odjel za unutarnju reviziju	3/0
UKUPNO:				102/64

Na temelju navedenih podataka možemo konstatirati sljedeće:

- Od 19 obveznika uspostave unutarnje revizije na federalnoj razini (ministarstava i organa javne uprave, uključujući i Zavod za MIO), svih 19 ima sistematiziranu jedinicu za unutarnju reviziju u skladu s propisima za ovu oblast. Međutim, problem je što je u 13 jedinica zaposlen samo jedan unutarnji revizor ili ga i nema, tako da je funkcija unutarnje revizije kod većine obveznika neadekvatna i neoperativna i daleko od propisanih standarda, čime ne može dati puni doprinos boljem poslovanju organizacije što je svrha ove funkcije. U federalnim ministarstvima, upravama i Zavodu za MIO na kraju 2021. godine bilo je zaposleno 26 unutarnjih revizora.
- Kod devet od deset kantonalnih ministarstava financija, obveznika na kantonalnoj razini, sistematizirana je jedinica za unutarnju reviziju, a u 2021. godini unutarnju reviziju u kantonalnim ministarstvima obavljalo je ukupno 12 unutarnjih revizora (zaposleno dvoje novih u odnosu na prošlo izvještajno razdoblje). U polovici ovih ministarstava nije zaposlen nijedan unutarnji revizor. Ministarstvo financija kantona 10 Livno nije poduzelo nikakve aktivnosti na uspostavi jedinice unutarnje revizije ni u prethodnoj godini.
- Najveći napredak po pitanju uspostave jedinica za unutarnju reviziju u prethodnoj godini bio je kod izvanproračunskih fondova, koji trenutno svi imaju sistematiziranu jedinicu za unutarnju reviziju (njih 18). Ukupan broj zaposlenih unutarnjih revizora u izvanproračunskim fondovima je 30 jer su zaposlena četiri nova unutarnja revizora u ovim organizacijama.
- Broj obveznika uspostave unutarnje revizije u općinama i gradovima u Federaciji je 39, a prema posljednjim podacima u općinama i gradovima u Federaciji sistematizirane su 22 jedinice (četiri nove), a u sedam je predviđen jedan

unutarnji revizor. Ukupno je zaposleno 28 unutarnjih revizora, a dostavljene sistematizacije predviđaju 68 zaposlenika u jedinicama za unutarnju reviziju.

- Na temelju dostavljenih izvješća i danih podataka od pravnih osoba u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio, kao i podataka kojima raspolaže CHJ FMF, sačinjena je tablica broj 5. iz koje je evidentno da je u 31 organizaciji sistematizirana jedinica za unutarnju reviziju/odjel za unutarnju reviziju, a u još pet organizacija je zaposlen po jedan unutarnji revizor, tako da ukupan broj zaposlenih unutarnjih revizora u pravnim osobama (navedenim u tablici 5) jeste 64.

Prema posljednjim podacima, od 86 obveznika uspostave jedinice za unutarnju reviziju propisanih Pravilnikom o kriterijima, njih 66 je sistematiziralo jedinicu unutarnje revizije, međutim, od tog broja, u 43 radi jedan ili nijedan revizor. **Jedinica u kojoj je zaposlen samo jedan unutarnji revizor nije u skladu s međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutarnje revizije.** Kod spomenutih obveznika iz Pravilnika o kriterijima je zaposleno ukupno 92 unutarnja revizora, a prema podacima iz dostavljenih godišnjih izvješća unutarnje revizije u javnim poduzećima/gospodarskim društvima i dr. organizacijama, zaposlen je još 61 unutarnji revizor (prema ukupnoj evidenciji CHJ taj broj je 64 i dan je u tablici 5). Broj zaposlenih unutarnjih revizora u javnom sektoru dobiven na temelju podataka iz dostavljenih godišnjih izvješća je 157.

Stupanj uspostave unutarnje revizije kod organizacija obveznika i dalje nije adekvatan (sistematizirana jedinica kod 77% obveznika), naročito imajući u vidu da u samo 23 jedinice rade dva i više unutarnjih revizora (samo 27% jedinica ispunjava minimalne zahtjeve po pitanju broja zaposlenih i usklađenosti sa standardima). Smatramo da ovog kadra ne nedostaje na tržištu s obzirom da je najmanje 320 sistematiziranih pozicija, a nije popunjeno ni 50% radnih mjesta, kao i da je u Registar unutarnjih revizora na dan 31. 12. 2021. bilo upisano 490 certificiranih osoba.

4.2. Analiza provedenih revizija u 2021. godini

Rukovoditelj jedinice za unutarnju reviziju obavezan je izraditi godišnje izvješće unutarnje revizije koji sadrži izdane podatke iz revizorskih izvješća i informacije o ostalim aktivnostima koje su završene ili su u tijeku na dan 31. prosinca prethodne godine i isti dostaviti u roku od 60 dana po završetku godine rukovoditelju i CHJ FMF. Ukoliko rukovoditelj nije imenovan ili jedinica nije uspostavljena, tada godišnje izvješće sačinjava zaposleni unutarnji revizor i dostavlja CHJ FMF. Godišnje izvješće koje dostave „timovi za unutarnju reviziju“ ne uzimaju se u obzir prilikom sačinjavanja konsolidiranog izvješća unutarnje revizije, jer obavljanje revizija od strane bilo koga drugog, osim jedinice za unutarnju reviziju, nije u skladu s važećom regulativom.

Godišnja izvješća o radu unutarnje revizije za 2021. godinu dostavilo je ukupno 85 organizacija, sukladno odredbama članka 18. st. (1), (2) i (3), a u vezi s člankom 7. Zakona o unutarnjoj reviziji:

- Na razini Federacije BiH:
 1. Glavno tajništvo Vlade Federacije
 2. Federalno ministarstvo unutarnjih poslova
 3. Federalna uprava policije
 4. Federalno ministarstvo financija

5. Porezna uprava Federacije
6. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
7. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Sudska policija Federacije Bosne i Hercegovine
8. Federalno ministarstvo za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata
9. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
10. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica
11. Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
12. Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
13. Federalno ministarstvo zdravstva
14. Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje.

➤ Kantonalna ministarstva financija u Federaciji BiH:

1. Ministarstvo financija Srednjobosanskog kantona Travnik
2. Ministarstvo financija Tuzlanskog kantona
3. Ministarstvo financija Zeničko-dobojskog kantona
4. Ministarstvo financija Županije Posavske
5. Ministarstvo financija Kantona Sarajevo.

➤ Jedinice lokalne samouprave u Federaciji BiH:

1. Grad Bihać
2. Grad Cazin
3. Grad Mostar
4. Grad Sarajevo
5. Grad Tuzla
6. Grad Zenica
7. Grad Čapljina
8. Grad Gradačac
9. Grad Srebrenik
10. Grad Živinice
11. Općina Centar Sarajevo
12. Općina Konjic
13. Općina Lukavac
14. Općina Novi Grad
15. Općina Novo Sarajevo
16. Općina Prozor-Rama
17. Općina Stari Grad
18. Općina Tešanj
19. Općina Tomislavgrad
20. Općina Travnik
21. Općina Trnovo.

➤ Izvanproračunske organizacije u Federaciji BiH:

1. Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH
2. Federalni zavod za zapošljavanje
3. Zavod zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona
4. Zavod zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona
5. JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona
6. Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona

7. Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona
8. Zavod zdravstvenog osiguranja Srednjobosanskog kantona
9. Zavod zdravstvenog osiguranja Hercegovačko-neretvanskog kantona
10. Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona
11. Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo
12. Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo
13. Zavod zdravstvenog osiguranja Županija Posavska
14. Zavod zdravstvenog osiguranja Županije Zapadnohercegovačke.

➤ Pravne osobe u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio:

1. Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH
2. Sveučilišna klinička bolnica Mostar
3. Univerzitetski klinički centar Tuzla
4. JP „Vodovod“ d.o.o. Bihać
5. JP „Elektroprivreda HZHB“ d.d. Mostar
6. Hrvatska pošta d.o.o. Mostar
7. ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres
8. JP Autoceste FBiH d.o.o. Mostar
9. KJKP Sarajevogas d.o.o. Sarajevo
10. JP Željeznice Federacije BiH
11. KJKP Vodovod i kanalizacija d.o.o. Sarajevo
12. KJKP „Gradski saobraćaj“ d.o.o. Sarajevo
13. JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar (Eronet)
14. KJKP „Pokop“ d.o.o. Sarajevo
15. JP Lutrija Bosne i Hercegovine d.o.o.
16. JP Televizija Kantona Sarajevo d.o.o.
17. KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo
18. JP Međunarodni aerodrom „Sarajevo“ d.o.o.
19. Ceste d.d. Mostar
20. Univerzitet u Sarajevu
21. BH Telecom d.d. Sarajevo
22. JP BH Pošta d.o.o. Sarajevo
23. Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH
24. ZU Dom zdravlja Bihać
25. Agencija za vodno područje rijeke Save
26. JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Mostar
27. Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo
28. JP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Zenica
29. KJKP Toplane Sarajevo d.o.o.
30. Operator Terminali Federacije d.o.o. Sarajevo
31. ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa

Na temelju dostavljenih godišnjih izvješća i danih informacija o aktivnostima unutarnje revizije i obavljenim unutarnjim revizijama, izvršena je analiza podataka u pogledu broja obavljenih revizija, područja koja su revidirana, najznačajnijih nalaza i preporuka, te statusa provođenja preporuka, kako slijedi:

Tablica 6. Prikaz broja planiranih i obavljenih revizija u 2021. godini u Federaciji BiH

	Federalna razina	Kantoni	JLS	Izvanproračunski fondovi	JP i ostali	Ukupno
Planirane revizije	106	64	99	97	318	684
Obavljene planirane revizije	85	59	73	83	289	589
Obavljene, a neplanirane revizije (tzv. ad hoc)	8	6	20	7	18	59
Ukupno obavljene revizije	93	65	93	90	307	648

Unutarnji revizori u javnom sektoru u Federaciji su u 2021. godini **planirali 684, a obavili ukupno 648 revizija (95%)**. U odnosu na 2020. godinu, evidentan je porast broja planiranih i urađenih revizija što je očekivano s obzirom da je sedam organizacija više dostavilo svoja godišnja izvješća unutarnje revizije za ovu godinu u odnosu na 2020. godinu.

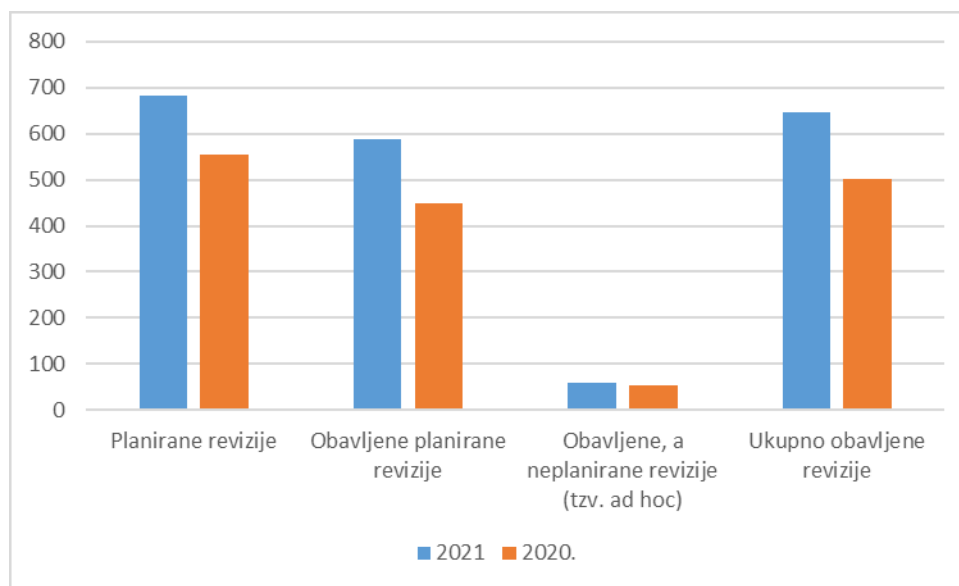
Organizacije u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio (javna poduzeća i drugi) dostavile su 31 godišnje izvješće unutarnje revizije za 2021. godinu prema kojima su unutarnji revizori **obavili 307 unutarnjih revizija (u odnosu na prošlogodišnjih 245) i dali 806 preporuka**.

Broj obavljenih neplaniranih (ad hoc) revizija u 2021. godini je 59, približno isto kao i prošle godine, što neplanirane revizije svrstava u 9% ukupnog broja obavljenih revizija.

Ad hoc revizije se rade u iznimnim slučajevima, odnosno u slučaju da određeni proces koji nije obuhvaćen planom revizije treba biti hitno revidiran ili u slučaju da je jedinica formirana tijekom godine i još uvijek nije odobren godišnji plan revizije. Izuzev u izvanrednim slučajevima, zastupljenost ovih revizija ne bi trebala zauzimati značajnije revizorske resurse, a rukovodstvo treba biti svjesno da davanje *ad hoc* naloga, umjesto određenih nadzora koje trebaju obavljati osobe u organizaciji kojima je to u nadležnosti, nije u vezi s poslovima unutarnje revizije. Dodjeljivanje poslova unutarnjim revizorima koji nisu u vezi s unutarnjom revizijom **narušava neovisnost unutarnjih revizora** i realizaciju odobrenih godišnjih planova rada, a unutarnji revizori se dovode u sukob interesa, što negativno utječe na broj i kvalitetu obavljenih unutarnjih revizija i danih preporuka za unapređenje poslovnog procesa u organizaciji.

Razlozi za neprovođenje planiranih revizija su: smanjen broj izvršitelja u jedinici za unutarnju reviziju zbog umirovljenja, veći opseg od planiranog i kompleksnije revizije, okolnosti uzrokovane pandemijom, povećanog opsega posla u sektorima koji su trebali biti predmet revizije, itd.

Slika 2. Grafički prikaz odnosa planiranih i obavljenih revizija u 2021. i 2020. godini



4.3. Rezultati obavljenih unutarnjih revizija u 2021. godini

Prema dostavljenim podacima u izvješćima unutarnje revizije za 2021. godinu, unutarnji revizori su najčešće obavljali revizije sustava (koje u sebi svakako imaju elemente i revizije usklađenosti i elemente revizije unutarnjih kontrola), a obavljene revizije grupirane su prema sljedećim područjima revidiranja:

1. **POSLOVANJE ORGANIZACIJE** (revizija blagajničkog poslovanja, revizija upravljanja ljudskim resursima, revizija godišnjeg popisa, revizija službenih putovanja, revizija plaća i naknada i naknada koje nemaju karakter plaće, revizija rada u komisijama, revizija dr. operativnih troškova);
2. **JAVNE NABAVE** (izrada i izmjena plana javnih nabava, pokretanje i provođenje postupka javnih nabava, kontrola vrste postupaka, imenovanje komisija za javne nabave, poštivanje propisane procedure u dijelu tenderske dokumentacije, izvješćivanje i transparentnost informacija u postupku javnih nabava, kontrola realizacije ugovorenih tendera);
3. **PLANIRANJE I IZVRŠENJE PRORAČUNA/FINANCIJSKOG PLANA** (postupci planiranja i izrade prijedloga proračuna/financijskog plana, planiranje, evidentiranje i trošenje vlastitih prihoda, vođenje zaliha, revizije investicija i imovine, priprema i izrada kvartalnih i završnog financijskog izvještaja, revizija izvršenja proračuna u skladu s prioritetima utvrđenim zakonom i sl.);
4. **TRANSFERI, PROJEKTI I SUBVENCIJE** (planiranje sredstava transfera, upravljanje procesom tekućih i kapitalnih transfera, postupak dodjele transfera,

praćenje namjenskog utroška sredstava i povrat neopravdano isplaćenih sredstava, transparentnost kod odobravanja i dodjele sredstava putem transfera i dr.);

5. OSTALO (IT revizije, revizije financijskih izvještaja, revizije učinka, *ad hoc* revizije, revizije uspostave FUK, i dr.)

Tablica 7. Statistički pregled područja koja su zahvaćena revizijama u proteklim godinama:

PODRUČJA REVIDIRANJA	GODINA U KOJOJ SU OBAVLJENE REVIZIJE	
	2020.	2021.
Revizije poslovanja	133 (26,4%)	215 (33%)
Javne nabave	111 (22,1%)	129 (20%)
Planiranje i izvršenje proračuna/fin. plana	86 (17,1%)	122 (19%)
Transferi, projekti (tekući i kapitalni)	59 (11,7%)	57 (9%)
Ostalo (uključujući <i>ad hoc</i> revizije, savjetodavne angažmane, revizije fin. izvještaja i dr.)	114 (22,7%)	125 (19%)
UKUPNO	503	648

Analiza dostavljenih godišnjih izvješća i podataka o revidiranim područjima ukazuje da je u 2021. godini obavljeno znatno više revizija nego u prošloj godini, ali najviše je došlo do povećanja broja obavljenih revizija poslovanja, a zatim revizija proračuna/financijskih planova. Neznatno više je urađeno revizija javnih nabava i ostalih revizija, ali njihov udio u ukupnom broju obavljenih revizija je smanjen. Smanjen je i broj revizija transfera i projekata što nije najbolje za organizacije, jer ove revizije imaju veću financijsku značajnost i samim tim veći utjecaj na poslovanje. Revizije u područjima koja se odnose na „ostalo“, uključujući savjetodavne angažmane, revizije učinka, *ad hoc* revizije, odnosno revizije na zahtjev rukovodioca, revizije uspostave FUK, IT revizije i dr. su realizirane u sličnom opsegu.

Podsjećamo unutarnje revizore, a i njihove rukovoditelje u organizaciji, naročito one koji unutarnjim revizorima nalažu obavljanje *ad hoc* angažmana, pa čak i inspekcijskih nadzora (što je najčešći slučaj u javnim poduzećima), da prilikom izrade strateških i godišnjih planova unutarnje revizije obavezno procjenjuju rizik čime će fokus revidiranja direktno staviti na rizičnija područja i osigurati veći stupanj objektivnosti i neovisnosti u radu. Revizije rizičnijih i financijski značajnijih područja vode većim uštedama i racionalizaciji potrošnje javnih sredstava, a pozitivna je praksa iskazivanje financijskog učinka provođenja preporuka u organizacijama čime se poslovanju dodaje direktna i mjerljiva korist. Provedene preporuke u rizičnim područjima i procesima direktno doprinose uštedama i poboljšanju u trošenju javnih sredstava i dodaju vrijednost poslovanju revidiranog subjekta kroz npr. veću naplatu prihoda, smanjenje određenih kategorija rashoda, povratima sredstava u proračun itd.

Također, od rukovoditelja obveznika uspostave unutarnje revizije očekuje se da pravodobno, u suradnji s rukovoditeljima jedinica unutarnje revizije, odobre strateške i godišnje planove unutarnje revizije i osiguraju punu podršku i neometan rad unutarnjim revizorima, kao i da ispune zakonsku obvezu i potpišu i dostave godišnja izvješća unutarnje revizije u zakonskom roku. Za bolje upravljanje i razumijevanje funkcije unutarnje revizije i onoga što ona nudi, jako je važno da rukovoditelji prate rad unutarnjih revizora i upoznaju se s njihovim izvješćima, podrže realizaciju usvojenih preporuka i osiguraju daljnji razvoj sustava unutarnjih kontrola.

Neke od danih preporuka prema područjima revidiranja:

a) Poslovanje organizacije

- Uskladiti Pravilnik o plaćama s Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu.
- Planiranje broja zaposlenih i proračunska sredstva za plaće obavljati blagovremeno, na bazi stvarnih potreba i procjena ministarstva za promjenama broja zaposlenih.
- U slučaju potrebe za angažiranjem zaposlenika za obavljanje poslova, koji su sistematizirani ili nisu sistematizirani Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu, postupiti u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima (Zakon o radu, Zakon o državnoj službi, Zakon o namještenicima, Kolektivni ugovor, Zakon o obveznim odnosima, itd...).
- redovno ocjenjivati zaposlenike u skladu s važećim propisima. Definirati zadatke i aktivnosti za državne službenike koji će biti usklađeni s programom rada ministarstva.
- Obračun po osnovi uvećanja plaće za obavljanje poslova drugog radnog mjesta u Odsjeku za centralizirani obračun i isplaćivati plaću samo na temelju rješenja koja su izdana za svaki mjesec.
- Uskladiti Evidenciju prisustva na poslu sa Zakonom o radu i Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim osobama angažiranim na radu. Sačinjavanje rješenja o prekovremenom radu uskladiti sa Zakonom o radu i Uredbom o naknadama koje nemaju karakter plaće i dodatku na plaću, sa svim potrebnim podacima i u skladu s stvarnim prisustvom ili odsustvom zaposlenika.
- Za poslove inspektora koji se moraju obaviti izvan redovnog radnog vremena razmotriti mogućnost uvođenja preraspodijeljenog radnog vremena, na temelju odgovarajućeg akta koji će se sačiniti sukladno pozitivnim zakonskim propisima.
- Potrebno je da tablice - evidencija prisutnosti na poslu potpisuju rukovoditelji osnovnih organizacijskih jedinica.
- S obzirom na činjenicu da se prilikom obračuna plaća i naknada zaposlenici i rukovoditelj u Sektoru finansijsko - ekonomskih poslova rukovode Pravilnikom o plaćama i naknadama koje nemaju karakter plaće rukovodećih i ostalih državnih službenika, savjetnika i namještenika, potrebno je pristupiti procesu ažuriranja navedenog pravilnika kako bi se plaće i naknade isplaćivale u skladu sa Zakonom o plaćama i naknadama u organima vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- Prilikom obračuna plaća i naknada potrebno je konzultirati Kolektivni ugovor i druge propise koji se odnose na ovaj poslovni proces.

- Potrebno je da se ugovori o djelu zaključuju samo za one poslove koji nisu predviđeni sistematizacijom.
- Potrebno je, prilikom sačinjavanja ugovora o djelu, voditi računa o tome da se jasnije navede za koje poslove se angažiraju izvršitelji ugovora, ali i da se definira način obavljanja kontrole izvršenja ugovorenih poslova (da rukovoditelj organizacijske jedinice u kojoj osoba angažirana po ugovoru o djelu uglavnom obavlja svoje poslove i podnosi izvješće o njenom radu).
- Potrebno je da se vozila koriste u skladu s Pravilnikom o uvjetima, načinu korištenja i nabavi službenih putničkih automobila u Ministarstvu.
- Potrebno je poduzeti aktivnosti da se važeći Pravilnik o uvjetima, načinu korištenja i upotrebi službenih putničkih automobila korigira (izmjeni/dopuni) na način da se ispoštuju COSO komponente kod izrade internih akata kako bi se u potpunosti navedenim pravilnikom propisao proces korištenja službenih vozila, te na taj način unaprijedio sustav unutarnjih kontrola i osigurali elementi za kontrolu namjenskog korištenja službenih vozila (tko vodi evidenciju o upotrebi vozila na određenom lokalitetu, koliko se čuva PN-4 obrazac i evidencije navedene Pravilnikom i tko je zadužen za čuvanje istih).
- Ažurirati, izmijeniti i dopuniti interne pravilnike i procedure ministarstva kako bi se, u skladu s člankom 11. Zakona o FUK-u zasnivali na komponentama financijskog upravljanja i kontrole, podzakonskim aktima, Standardima unutarnje kontrole i dobrim praksama unutarnje kontrole. Redovno ih ažurirati.
- Donijeti novu odluku o visini naknada rada stručnih komisija/članova komisija kojima se regulira visina naknada s jasno definiranim kriterijima kojima se dokumentira i utvrđuje visina i način obračuna naknada stručnih komisija, odnosno vanjskih suradnika u sudjelovanju u radu komisija za javne nabave.
- Izvršiti usklađivanje pratećih akata (uputa, rješenja, načina rada i izvješćivanja u smislu sadržaja i forme) i prakse u radu komisija za izdavanje suglasnosti.
- Unaprijediti način obračunavanja naknada, te jasno razgraničiti kontrolne postupku u dijelu izvješćivanja/osnove za obračun naknada, obračuna, kontrole i odobrenja.
- Uskladiti evidencije o broju održanih sjednica i izvršiti ispravke obračuna gdje su utvrđena odstupanja.
- Sačiniti Plan edukacija (strateški i godišnji) kojim bi se edukacijama obuhvatio što veći broj zaposlenika u cilju obnove znanja i stjecanja novih vještina, te periodično pratiti realizaciju ostvarenja plana.
- Napraviti bazu podataka o pohađanju dodatnih usavršavanja i edukacija, te na taj način pratiti da su svim zaposlenim u skladu s njihovim radnim obvezama pružena mogućnost stjecanja novih znanja i vještina.
- Sačinjavati godišnje planove potreba za angažmanom vanjskih suradnika po ugovoru o djelu u narednom razdoblju, a koji bi sadržavali jasna obrazloženja tih potreba u smislu navođenja razloga za zaključivanje pojedinačnih ugovora o djelu (ciljeve), trajanje istih (vremensko razdoblje), odnosa troškova i koristi shodno očekivanim rezultatima (učinak), te tako pripremljene podatke koristiti kao osnovu u pripremi proračunskih zahtjeva u dijelu planiranja sredstava za ugovorene usluge.
- Preporučuje se donošenje detaljnih pisanih procedura na razini Ministarstva u kojima će jasno biti definirana pravila, postupci i kriteriji pri angažiranju vanjskih suradnika po ugovorima o djelu, koja će se dosljedno i jednoobrazno primjenjivati i u praksi, a posebno u cilju osiguravanja veće transparentnosti.

- Navedenim je potrebno definirati način planiranja sredstava za ugovore o djelu, vrste poslova za koje se mogu zaključivati kao i trajanje angažmana po ugovoru o djelu, način i kriterije za izbor izvršitelja posla, mjerljive i jasne kriterije za određivanje visine naknada shodno vrsti ugovorenog posla, način kontrole i praćenja izvršenja ugovorenog posla, način izvješćivanja po obavljenom poslu i ocjenjivanja postignutih rezultata.
- Ugovore o djelu ne zaključivati za redovne poslove iz nadležnosti ministarstva, odnosno poslove za koje postoje sistematizirana radna mjesta u Pravilniku o unutarnjem ustrojstvu, već angažiranje izvršitelja za te poslove obavljati u skladu sa Zakonom o državnoj službi, Zakonom o namještenicima u organima državne službe i Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu ministarstva, a ugovore o djelu zaključivati samo u iznimnim i opravdanim slučajevima isključivo za poslove koji nisu sistematizirani ili u vezi s osnovnom djelatnošću ministarstva, rukovodeći se uvjetima koji određeni posao mora ispunjavati shodno Zakonu o obveznim odnosima.
- Zaključene ugovore o djelu ne produžavati više puta s istim osobama, već iste zaključivati jednokratno za obavljanje određenog posla, a ne u kontinuitetu tijekom dužeg vremenskog razdoblja.
- Definirati i uspostaviti efikasan i jednoobrazan sustav nadzora i praćenja rada fizičkih osoba angažiranih po ugovorima o djelu, evaluacije postignutih rezultata i efekata, te osigurati da se kroz izvješća mogu utvrditi mjerljivi rezultati obavljenog posla;
- Formu ugovora o djelu unaprijediti u smislu da iz svakog pojedinačnog ugovora mogu biti jasno i nedvosmisleno utvrditi svi elementi kao što su predmet, količina, očekivani rezultat, obavljanje nadzora, način izvješćivanja o izvršenom poslu i ugovoreni iznos naknade;

b) Javne nabave i ugovaranja

- Za sve nabave koje su predviđene u Planu nabava Ministarstva definirati ekonomski kod u cilju uspostave veze između proračuna i plana nabava.
- Kod donošenja plana nabava dosljedno primijeniti članak 9. Uredbe o kontroli javnih nabava u svim institucijama čiji je osnivač kanton.
- Nabave roba, usluga i radova provoditi uvažavajući odredbe Zakona o javnim nabavama, podzakonskih akta, te odredbe Uredbe o kontroli javnih nabava u svim institucijama čiji je osnivač kanton.
- U slučaju kada u ime i za račun drugi ugovorni organ provodi nabavu, istu je potrebno provesti u skladu s Pravilnikom o provođenju postupka zajedničke nabave i osnivanja središnjeg nabavnog organa.
- Kod planiranja sredstava za informatičku opremu za zahtjeve koje dostave službe tražiti obrazloženje. Na temelju procjena i kriterija donijeti odluku da li je takva nabava i u tim količinama neophodna. Poduzeti sve aktivnosti kako bi se zaključio ugovor za održavanje servera i mrežne opreme.
- U svim slučajevima nabave u kojima je kriterij za dodjelu ugovora najniža cijena primijeniti odredbe Pravilnika o uvjetima i načinu korištenja e-aukcije.
- Interne akte koji uređuju oblast javnih nabava uskladiti sa statusnim promjena u Ministarstvu.
- Prijem i kontrolu isporučene robe obavljati od strane ovlaštenih osoba ugovornog organa.

- Ministarstvo treba unaprijediti unutarnje kontrole koje će osigurati adekvatan, dokumentiran nadzor nad realizacijom ugovorenih obveza.
- Planiranje sredstava u proračunu na ime ugovora o djelu zasnovati na adekvatnoj, dokumentiranoj analizi potreba za angažiranjem osoba po ugovoru o djelu s definiranim motivima, planiranom razdoblju angažmana i procjeni sredstava potrebnih za realizaciju.
- Internim aktom urediti upravljanje ugovorima o djelu.
- Ugovore o djelu zaključivati samo za obavljanje jednokratnih poslova koji su po svojoj prirodi definirani kao djelo sukladno važećim propisima, s jasno utvrđenim vremenskim razdobljem, datumom zaključenja ugovora i točno preciziranim poslom koji se treba uraditi.
- U okviru nadzora nad realizacijom ugovora o djelu, u svim slučajevima osigurati izvješća o obavljenom poslu.
- Obveze po ugovoru o djelu izmiriti nakon što izvršitelj obavi ugovoreni posao, a na temelju kompletne financijske dokumentacije.
- Ministarstvo zbog promjena uvjeta javne nabave usluga i korištenja energije, treba organizirati sastanak na tu temu čiji će sudionici, pored zaposlenika tog ministarstva, biti i predstavnici Ureda za javne nabave i pravosudnih institucija. Također je potrebno razmotriti mogućnost promjene načina grijanja za značajnija izdvajanja proračunskih sredstava.
- Za vođenje evidencije o potrošnji energije imenovati zaposlenike ili dopuniti postojeće odluke o imenovanjima s preciziranim zaduženjima radi mogućnosti usuglašavanja i provjere stanja s fakturama koje isporučuju dobavljači i izvješćivanja rukovoditelja o potrošnji energije. Obavljati suštinsku kontrolu ispostavljenih računa za energiju s ugovorenim uvjetima.
- Ravnatelji škola račune trebaju ovjeravati, naznačiti namjenu i prigodu trošenja sredstava sukladno članku 6. Odluke. U slučaju potrebe za dodatnim sredstvima za ove namjene trebaju imati suglasnost Vlade. U suprotnom, prekoračenje limita snosit će korisnik sredstava u skladu s člankom 10. Odluke.
- Od strane resornog ministarstva propisati standard za korištenje telekomunikacijskih usluga (broj telefonskih i internet priključaka, korištenje paketa usluga) na temelju ponude postojećih operatera na tržištu.
- Provoditi postupke javnih nabava za telekomunikacijske usluge u skladu sa Zakonom o javnim nabavama i Pravilnikom o provođenju javnih nabava za korisnike proračuna kantona.
- Na razini ministarstva uraditi detaljnu analizu planiranja i utroška sredstava za ugovore o djelu u prethodnom razdoblju, a u cilju identificiranja rizika za neučinkovitu potrošnju javnih sredstava, te osiguranja ekonomičnog i efikasnog raspolaganja proračunskim sredstvima, odnosno ispitati opravdanost i nužnost isplata po ovoj osnovi i nastaviti s provođenjem restriktivne javne potrošnje sukladno politici upravljanja javnim rashodima Vlade.
- Potrebno je unaprijediti proces planiranja javnih nabava što podrazumijeva da je potrebno da se izrade ili ažuriraju interni akti koji bi sadržavali detaljan opis procesa javnih nabava, a proces planiranja započne još u vrijeme planiranja financijskog plana, kako bi se odmah nakon usvajanja financijskog plana moglo početi s aktivnostima na provođenju plana i tako stvoriti pretpostavke za njihovo blagovremeno završavanje;
- Izraditi i dokumentirati analizu tržišta jer bi se navedenom analizom došlo do stvarne cijene koštanja roba i usluga u momentu provođenja postupaka, u

odnosu na korištene podatke iz stručne službe na temelju troškova iz prethodnih godina. Izmjene i dopune Plana javnih nabava obavljati samo u slučaju novonastalih potreba ili uslijed drugih opravdanih okolnosti koje nisu postojale ili se nisu mogle predvidjeti u vrijeme donošenja Plana javnih nabava. Osigurati da planovi javnih nabava budu u funkciji efikasnog provođenja postupaka javnih nabava što podrazumijeva utvrđivanje realnih rokova za početak i završetak provođenja javnih nabava, a naročito za početak kako bi se već u startu stvorile pretpostavke za blagovremeni završetak javnih nabava.

- Potrebno je da Zavod blagovremeno provede postupke nabave prema Planu javnih nabava, i izvrši zaključivanje Ugovora, a sve u skladu sa Zakonom o javnim nabavama. Uspostaviti sustav izvješćivanja o planiranim i provedenim javnim nabavama, razlozima neprovođenja ili kašnjenja u provođenju postupaka javnih nabava. Periodično tijekom godine analizirati dinamiku provođenja postupaka i blagovremeno donositi mjere za prevladavanje uočenih problema u cilju osiguranja blagovremene nabave roba i usluga. Na kraju godine obaviti završnu analizu realizacije plana kako bi u narednom ciklusu bili otklonjeni eventualni problemi koji su utjecali na blagovremenost i tako spriječiti njihovo ponavljanje u budućnosti.
- Potrebno je da Zavod prati realizaciju Ugovora kako bi se na vrijeme mogli pokrenuti postupci za nove nabave, te obavijestiti dobavljači o isteku ugovora, pogotovo kod dobavljača kod kojih ugovor ističe isporukom utvrđene količine robe.
- Ažurirati Pravilnik o javnim nabavama roba, usluga i radova. Sastavni dio pravilnika trebaju biti obrasci: plan javnih nabava, iskazivanje potreba organizacijskih jedinica i zahtjev za pokretanje nabave.
- Ažurirati Pravilnik o postupku direktnog sporazuma za nabavu roba, usluga i radova. Pravilnik uskladiti s Pravilnikom o radu. Precizno definirati obveze i odgovornost u procesu rada, između ostalih i one koje se odnose na realizaciju planiranih nabava koje se provode direktnim sporazumom.
- Ažurirati i uskladiti opći akt o javnim nabavama s potrebama Zavoda, te objediniti ostale akte koji uređuju javnu nabavu, pojasniti sve složene dijelove procesa s ciljem smanjenja dokumentacije i boljeg razumijevanja pravila nabave.
- Urediti način sudjelovanja radnika zaduženih za nabavu u radu Povjerenstva za nabavu, te definirati postupak izuzetog mišljenja članova Povjerenstva.
- Zahtjev za nabavu treba biti potpisan od strane osobe ovlaštene za praćenje izvršenja financijskog plana u skladu s propisima iz područja fiskalne odgovornosti.
- Preporučujemo primjenu pregovaračkog postupka bez objave svesti na minimum, a kod odabira navedenog postupka isti mora biti opsežno dokumentiran u svrhu dokazivanja ispunjenja uvjeta za zakonitost primjene postupka (istraživanje tržišta dobavljača).
- Prilikom nabave pravnih usluga nužna su poboljšanja u smislu utvrđivanja predmeta pravnih usluga, roka valjanosti i vrijednosti ugovora, te jačanja kontrole praćenja izvršenja ugovora (vrijednosno izvršenje, aktivni ugovori iz prethodnih razdoblja) u cilju racionalnog trošenja proračunskih sredstava.
- Preporučujemo formalizirati kontrolu ugovora, odnosno razviti kontrolne liste ugovora s bitnim elementima koji su ključni za predmete nabave i s potpisom osoba zaduženih za praćenje ugovora kako bi se kontrole provodile na

standardizirani način (revizijski trag). Kontrolne liste trebaju biti dijelom predmeta nabave.

c) Planiranje i izvršavanje proračuna/financijskog plana

- Unaprijediti računovodstvene politike u dijelu preciznijeg definiranja evidencije imovine (kojom upravljaju kantonalne institucije, ministarstva i ostale organizacije) i procjene njene vrijednosti na bazi „fer vrijednosti“, uvažavajući odredbe važećih zakona o proračunima i riznici, te pripadajućih provedbenih akata oba zakona. Računovodstvenim politikama tretirati sveukupnu imovinu bez obzira na vlasništvo, uključujući: prirodne resurse i dobra u općoj upotrebi (zemljište, šume, vode, mineralne sirovine, stalna sredstva u obliku prava i sl.). Računovodstvenu evidentiranu vrijednost tuđih sredstava koja koriste kantonalne institucije nije moguće potvrditi točnost i usklađenost s materijalnom evidencijom.
- Dopuniti ili donijeti novi Pravilnik o knjigovodstvu proračuna i Pravilnik o materijalnom poslovanju korisnika proračuna s jasno definiranom obvezom uspostavljanja i održavanja materijalne evidencije imovine i knjiženje na odgovarajućim kontima GK proračunskih korisnika, uvažavajući odredbe važećeg Zakona o proračunima u FBiH i Uredbe o računovodstvu proračuna u FBiH i važećeg Zakona o Vladi.
- Izvršiti popis i procjenu stalnih sredstava, te usklađivanje stvarnog i knjigovodstvenog stanja na 31. 12. 2021.
- Potrebno je dopuniti regulatorni okvir – interne procedure u dijelu: 1. definiranja obveze usklađivanja podataka o potraživanjima s korisnicima (koncesionarima) po osnovi koncesijskih naknada s Glavnom knjigom u riznici (GK proračunskih korisnika kojima pripadaju), a najmanje polugodišnje i godišnje i 2. Procjene naplativosti potraživanja i usklađivanja evidencija (uključujući sumnjiva i sporna potraživanja) s Glavnom knjigom u riznici (GK proračunskih korisnika kojima pripadaju).
- Potrebno je dopuniti Pravila o minimalnoj koncesijskoj naknadi u dijelu kriterija i metodologije za utvrđivanje minimalnih naknada za koncesije s ciljem da se uzme u obzir „fer vrijednost“ ili procijenjeni novčani priljevi i rizik poslovne aktivnosti koncesionara (likvidnost, solventnost).
- S obzirom da projekcije prihoda predstavljaju ključnu ulaznu vrijednost za izradu vjerodostojnog proračuna, preporučujemo da se prilikom izrade projekcije koriste ulazni podaci i informacije od nadležnih institucija.
- Preporučujemo da se aktivnosti u procesu puštanja fiskalnih sustava u promet obavljaju u skladu s Pravilnikom o proizvođačima/zastupnicima u sustavu fiskalizacije kojim su iste propisane.
- U skladu sa Zakonom o izvršavanju Proračuna, proračunski korisnik treba u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu Proračuna donijeti Program utroška sredstava.
- Donijeti internu proceduru kojom će se detaljnije urediti proces investiranja raspoloživih javnih sredstava, na način da se definiraju sve aktivnosti u procesu, rokovi, te odgovornosti i nadležnosti nositelja navedenih aktivnosti.
- Precizno razraditi skalu bodovanja u okviru svakog postavljenog kriterija za ocjenjivanje, te definirati dokumentaciju kojom se dokazuje ispunjenost istih, a u cilju adekvatnog ocjenjivanja i rangiranja kandidiranih projekata.

- U suradnji s Komisijom za Program javnih investicija unaprijediti proces izrade i upravljanja PJI na način da se osigura da kandidirani projekti doprinose ispunjenju konkretnih strateških ciljeva iz strateških dokumenata. S obzirom da Ministarstvo u 2020. godini nije donosilo rješenja kojim se utvrđuje obračun doprinosa za nositelje osiguranja za koje su obveznici obračuna i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje, potrebno je da Zavod obavijesti nadležno ministarstvo o obvezi donošenja navedenog Rješenja. Potrebno je obavijestiti Poreznu upravu Federacije Bosne i Hercegovine da ista izvrši kontrolu doprinosa za zdravstveno osiguranje za nositelje osiguranja za koje su obveznici obračuna i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje nadležna ministarstva kantona.
- Da se preispitaju postojeće računovodstvene politike Zavoda i da se oblast računovodstvenog priznavanja finansijskih i obračunskih transakcija iz osnove ino osiguranja bliže uredi. Također, da se putem nadležnog Zavoda inicira pitanje jednoobraznosti načina evidentiranja transakcija iz osnove ino osiguranja u svim kantonalnim zavodima, te da se izvrše konačna usuglašavanja evidencija o potraživanjima i obvezama Zavoda po osnovi obračuna paušalne naknade u odnosu s ugovornim državama.
- Potrebno je uspostaviti odgovarajuće unutarnje kontrole kako bi se osiguralo da su zahtjevi poslodavaca za isplatu naknade plaće za privremenu spriječenost za rad evidentirani i realizirani u propisanom roku.
- Menadžment treba osigurati resurse potrebne za efikasnost i učinkovitost procesa kontrole privremene spriječenosti za rad, osobito u kontekstu kadrova predviđenih sistematizacijom.
- Pojačati kontrole i nadzor nad „neprekidnim bolovanjima“, kontinuirano ažurirati evidencije o istim, a u cilju pravodobnih poduzimanja radnji u skladu s člankom 60. Zakona o zdravstvenom osiguranju. Pokrenuti aktivnosti prema nadležnom tijelu za medicinsko vještačenje i FZ nadležnom tijelu za zakonodavstvo radi rješavanja pitanja instituta neprekidnog odnosno nastavnog bolovanja.
- Voditi kontinuirano evidencije o svim oblicima kontrola privremene spriječenosti za rad, utvrđenim nepravilnostima, te izrečenim mjerama, a koje će biti temelj godišnjem izvješćivanju Upravnog vijeća o izvršenim kontrolama sukladno Pravilniku o načinu provođenja nadzora i kontrole.
- Preporučujemo od Porezne uprave zatražiti podatke o naplati i visini/popisu duga za doprinose zdravstvenog osiguranja čime će se osigurati usklađene evidencije nadležne Službe, a koje bi bile preduvjet za evidentiranje potraživanja od doprinosa u poslovnim knjigama i iskazivanje u finansijskim izvještajima.
- Utvrditi status utuženih potraživanja za doprinose zdravstvenog osiguranja na temelju Sporazuma o obročnoj otplati duga koje je Zavod sklopio s obveznikom. Ažurirati postojeće evidencije o predmetima u kojima su prijavljena potraživanja u postupku stečaja ili likvidacije, a daljnja postupanja uskladiti s novim propisom koji regulira stečaj.
- Urediti dokumentaciju o obveznicima - dužnicima (dosjee) na način da se na jednom mjestu mogu dobiti sve relevantne informacije i dokumentacija o aktivnostima vezanim za poduzete mjere naplate potraživanja.
- Potrebno je dostavljati kvartalne i godišnje izvještaje prema Vladi Federacije BiH.

d) Transferi, projekti i subvencije

- Ugovore imovinsko - pravne prirode u svim slučajevima zaključivati na temelju prethodno pribavljenog mišljenja Pravobraniteljstva Kantona i suglasnosti Skupštine Kantona shodno odredbama članka 15. Zakona o pravobraniteljstvu.
- Pravilnikom o kriterijima za podršku financiranju javnog interesa u sportu Kantona obuhvatiti sve kategorije definirane člankom 48. Zakona o sportu, to jeste, propisati kriterije za dodjelu kapitalnih transfera.
- Sredstva u Proračunu planirati i iskazivati u skladu s Pravilnikom o knjigovodstvu proračuna u Federaciji BiH i Računovodstvenim politikama za proračunske korisnike i Riznicu Kantona.
- Prilikom dodjele kapitalnih transfera ugovornim odredbama jasno i precizno definirati sva prava i obveze ugovornih strana.
- U skladu s važećom zakonskom regulativom, a uvažavajući Standarde unutarnje kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine, internim aktom detaljnije urediti postupke, definirati nadležnosti i odgovornosti dodjele kapitalnih transfera.
- Preispitati postojanje zakonske osnove za planiranje sredstava na proračunskoj poziciji „Tekući transferi neprofitnim organizacijama“.
- Dodjelu sredstava tekućih transfera vršiti uz potpisivanje sporazuma/ugovora s korisnikom sredstava.
- Osigurati izvještaj korisnika o namjenskom utrošku sredstava u ugovorenom roku i vršiti adekvatan, dokumentiran nadzor nad utroškom doznačenih sredstava.
- Provoditi evaluaciju uspješnosti korisnika u pogledu ostvarenja očekivanih rezultata dodijeljenim proračunskim sredstvima, odnosno na bazi utvrđenih ciljeva mjeriti efekte - učinak koji je ostvaren dodjelom sredstava.
- U slučaju donošenja novih propisa i mjera (zakona, podzakonskih akata, programa i sl.), bilo u redovnom ili izvanrednom stanju za poslovanje gospodarskih subjekata, potrebno je razmotriti i primijeniti pravni i svaki drugi aspekt vezan za oblast za koju se donose propisi (za donošenje bilo kojeg zakona obavezna je fiskalna procjena u skladu sa Zakonom o proračunima u Federaciji BiH).
- Odobravati subvencije, bilo u redovnim ili izvanrednim stanjima u kojima posluju gospodarski subjekti, samo za one aplikante koji su uz prijavu dostavili dokumentaciju koja zadovoljava kriterije iz javnog poziva.
- Planiranje tekućih transfera neprofitnim organizacijama treba se zasnivati na jasnim i mjerljivim ciljevima koji se žele postići dodjelom transfera i treba se obavljati na bazi ciljeva koji su specifični i konkretno doprinose ostvarenju strateškog cilja, koji su mjerljivi na način da je moguće sagledati rezultate nakon realizacije tih transfera i koji su ostvarivi u vremenskom razdoblju od godinu dana za koju se priprema i usvaja Program utroška sredstava.
- Odabir programa/projekata koji će se financirati po osnovi transfera neprofitnim organizacijama, kao i dodjelu proračunskih sredstava po osnovi ostalih transfera i subvencija treba provoditi putem Javnog poziva zbog potrebe osiguravanja transparentnosti dodjele proračunskih sredstava i odabira najkvalitetnijih programa/projekata koji će se financirati iz tih sredstava.
- Potrebno je u suradnji s drugim davateljima transfera uspostaviti jedinstvenu bazu podataka o korisnicima transfera, odnosno Registar korisnika transfera u koji bi se unosili podaci o dodjeli, kontroli i izvješćivanju o utrošku korisnika

transfera, kao i postignutim učincima, što bi imalo za cilj poboljšanje transparentnosti i bolje upravljanje javnim sredstvima po osnovi dodjele transfera neprofitnim organizacijama.

- Potrebno je da revidirani proračunski korisnik poduzme aktivnosti na uspostavljanju sustava praćenja i kontrole utroška sredstava neprofitne organizacije, u smislu pisane upute za osobe koje obavljaju kontrolu, po pitanju obveze izvješćivanja korisnika sredstava, propisivanja obrazaca, poštivanja rokova, načina obavljanja kontrole, pa do sankcija za nedostavljanje izvješća ili nenamjenskog utroška sredstava od strane korisnika transfera.
- U cilju jačanja sustava unutarnjih kontrola u procesu upravljanja transferima potrebno je da revidirani proračunski korisnik donese interni akt – Pravilnik o dodjeli proračunskih sredstava putem transfera, koji bi trebao obuhvatiti minimalne standarde u procesu upravljanja transferima (planiranje transfera, dodjela transfera i ugovaranje, praćenje i evaluacija utroška sredstava dodijeljenih putem transfera, javno objavljivanje i izvješćivanje).
- Osigurati nastavak aktivnosti na obavljanju kontinuiranog nadzora nad dostavljenim izvješćima o namjenskom korištenju dodijeljenih sredstava, u dijelu podnošenja izvješća o namjenskom utrošku sredstava od strane parlamentarnih političkih stranaka i koalicija kao korisnika sredstava, nadzorom nad namjenskim utroškom sredstava, a u slučaju utvrđenih nepravilnosti poduzeti adekvatne mjere.
- Potrebno je donijeti procedure za rad komisije za nadzor transfera.

e) Ostalo (IT revizije, revizija učinka, revizije FUK, revizije fin. izvještaja i dr.)

- Kontinuirano raditi na izgradnji vlastitih IT kadrovskih kapaciteta, u svrhu interne podrške SOTAC informacijskom sustavu, s ciljem minimiziranja rizika od eventualnog potpunog prekida pružanja usluge održavanja SOTAC informacijskog sustava, zbog faktora na koje Ministarstvo ne može utjecati, kao i s ciljem osiguranja visoke funkcionalnosti SOTAC-a, visoke sigurnosti i zaštite podataka, odnosno s ciljem uspostavljanja kvalitetnijeg upravljanja informacijskom tehnologijom. Uspostaviti suradnju s Financijsko-informatičkom agencijom u cilju podrške razvoju vlastitih IT kapaciteta, a sve u skladu s nadležnostima Financijsko – informatičke agencije.
- Definirati koje promjene informacijskog sustava su systemske (suštinske), a koje korisničke (rutinske), te osigurati da su ovlaštene osobe upoznate s planiranim izmjenama i potencijalnim rizicima istih i informirane o realiziranim sistemskim i rutinskim promjenama u SOTAC aplikaciji.
- Intenzivirati aktivnosti na uklanjanju nedostataka na server sali, serverima, zaštiti servera, aplikaciji, mreži, mrežnoj opremi (osigurati rezervno napajanje u server sali, donijeti potrebne Pravilnike, osigurati rezervnu lokaciju s rezervnim serverima koji bi mogli preuzeti funkciju ISVDV sustava u slučaju ugroženosti sadašnje lokacije, primarnog servera ISVDV sustava).
- Izdati ovlaštenja za službene osobe za obradu, objedinjavanje i obračun naknada u sustavu ISVDV i osigurati da zaposlenici koji koriste ISVDV sustav potpišu izvještaje o zaštiti službenih podataka ISVDV sustava.
- Propisati pravila za upotrebu i sigurnost informacijskog sustava koja predstavljaju osnovu za upravljanje sigurnošću cjelokupnog informacijskog sustava ustanove i kojom se definiraju opća sigurnosna pravila, pravila ponašanja i odgovornosti

korisnika, način korištenja interneta i elektroničke komunikacije, zaštita podataka i način obavljanja kontrole i mjera tehničke zaštite, a u cilju očuvanja stabilnosti i funkcionalnosti informacijskog sustava. Navedeno podrazumijeva uređenje unutarnjih kontrola u smislu definiranja:

- pristupa resursima informacijskog sustava: procesi evidentiranja, autorizacije i autentifikacije uz utvrđene dužnosti i odgovornosti za upravljanje i korištenje sustava (administratora informacijskog sustava i korisnika informacijskog sustava),
 - postupanja u slučaju nepredviđenih događaja, izvanrednih situacija, incidenata kojom bi se osigurao nastavak poslovanja uslijed nepredviđenih događaja,
 - procedure za objavu sadržaja i upotrebu web stranice javne ustanove kao i upute za kontrolu ažurnosti i točnosti prezentiranih informacija
 - načina pregleda i testiranja sigurnosnih mjera i kontrola dijela informacijskog sustava za koje se angažiraju vanjski suradnici, a u svrhu zaštite i funkcionalnosti informacijskog sustava javne ustanove.
- Financijsko upravljanje i kontrolu u organizaciji implementirati uvažavajući odredbe Zakona o financijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine, Pravilnika o provođenju financijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji BiH, Standarda unutarnje kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine, te Priručnika za financijsko upravljanje i kontrolu u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine.
 - Izvršiti analizu i ažuriranje postojeće Mape procesa, ažurirati opise poslovnih procesa, opise postupaka na koji se procesi odvijaju – dijagrame toka, po potrebi izraditi nove opise procesa i dijagrame toka.
 - Osigurati da svi opisi odvijanja procesa kroz dijagram toka sadrže sve komponente financijskog upravljanja i kontrole, odnosno da je jasno definirana odgovorna osoba za provođenje određene aktivnosti, da postoji revizorski trag provođenja unutarnjih kontrola, odnosno jasno navedene kontrole koje se provode (prethodne i naknadne kontrolne aktivnosti), jasno definirati što se kontrolira, tko i u kojim fazama procesa kontrolira, način na koji se kontrolira, koja se dokumentacija koristi za kontrole (obraci, kontrolne liste, izvješća i sl.), koji se podaci unose u evidencije, rokovi u kojem se ili do kada treba provesti neka aktivnost, dokumenti koji nastaju provođenjem aktivnosti procesa.
 - Izvršiti popis i mapiranje ključnih poslovnih procesa ministarstva i redovno ih ažurirati.
 - Potrebno je upravljati rizicima i poduzimati potrebne radnje posebno kroz primjenu FUK-a u svrhu smanjenja rizika, imenovati koordinatorka za FUK, te podnositi Godišnja izvješća o funkcioniranju sustava FUK-a u skladu sa Zakonom o financijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u FBiH. Ažurirati registar rizika koji utječu na ostvarenje ključnih ciljeva u procesu dodjele transfera i obavljati samoprocjenu sustava unutarnjih kontrola i poduzimanje korektivnih aktivnosti u cilju unapređenja sustava unutarnjih kontrola.
 - Nastaviti aktivnosti na jačanju kadrovskog kapaciteta Odsjeka za informatiku i nastojati da zaposlenici Odsjeka za informatiku pohađaju obuke, a posebno one koje se odnose na sigurnosnu politiku.
 - Preporučuje se Odsjeku za informatiku da izradi Politiku upravljanja informacijskim sustavom.

- Definirati osnove sigurnosti podataka za softvere viših razina vlasti i putem nadležnih službi tražiti da se isti realiziraju. Donijeti rješenja za unos i korištenje vodeći računa o razdvajanju pristupa i ovlaštenja. Predlaže se da sa vanjskim suradnicima koji obavljaju poslove održavanja potpisuje izjava o povjerljivosti.
- Predlaže se utvrđivanje smjernica za upotrebu web stranice i društvenih mreža.
- Obavljati kontrolu ažurnosti i točnosti prezentiranih informacija kako bi izdvajanje novčanih sredstava za ove svrhe imalo smisla.
- U skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka i Zakonom o riznici donijeti propisane akte u cilju zaštite podataka.
- Uspostaviti sustav ažurnog obavještanja Odsjeka za informatiku o personalnim promjenama u službama kako bi se mogle poduzimati adekvatne mjere kod korištenja korisničkih računara. Razmotriti mogućnost unapređenja sustava alarmiranja o bitnim radnjama koje se tiču informacijskih sustava. Zadužiti odgovornu osobu kako bi svaka baza podataka imala svog administratora.
- Osigurati dodatne prostorije izvan zgrade Općine u svrhu skladištenja sigurnosne kopije baza podataka. Započeti s primjenom odredaba internih propisa koji se tiču obveze zaštite podataka u službama i obavezno obavljati kontrolu primjene propisa.
- Uložiti dodatni napor na realizaciji pregleda i testiranja sigurnosnih mjera i kontrola informacijskog sustava. Obavljati provjeru upotrebljivosti sigurnosne kopije podataka, uz provjeru postupka vraćanja baze podataka.
- Uspostaviti unutarnje kontrole u postupanju s garancijama, donijeti odgovarajuće procedure kojima bi se reguliralo postupanje s garancijama i obvezale odgovorne osobe za poduzimanje potrebnih radnji u osiguranju istih, a sve u cilju zaštite i odgovornog ponašanja s državnim novcem.
- Propisati način postupanja po obvezi osiguranja ugovorenih garancija i poduzeti druge aktivnosti za zaštitu interesa JP, kao i javnih novčanih sredstava kojima društvo upravlja.
- Uspostaviti jasan i precizan hodogram kretanja i deponiranja garancija i odrediti odgovorne osobe za kontrolu poštovanja odredbi ugovora po osnovi osiguranja ugovorenih garancija u cilju zaštite interesa Društva.
- Potrebno je politiku dodjele koncesija uskladiti sa Strategijom razvoja kantona za razdoblje 2021-2027. godina, koja je usvojena u travnju 2021. godine, te ostalim razvojnim dokumentima (npr. prostorni planovi, planovi zaštite okoline i sl. ukoliko su isti istekli i obnovljeni, naročito u dijelu kojim se u novom strateškom okviru tretiraju predmeti koncesija u skladu s člankom 3. Zakona o koncesijama).
- Potrebno je implementirati Odluku o preuzimanju osnivačkih prava nad sveučilišno – kliničkim bolnicama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 67/13) u potpunosti, odnosno sačiniti posebne ugovore o pravima, obvezama i odgovornosti između osnivača, jednog ili više kantona i Federacije BiH zajedno, nad sveučilišno – kliničkim bolnicama i centrima.

INFORMACIJE O STATUSU IMPLEMENTACIJE PREPORUKA SADRŽANIH U IZVJEŠĆIMA UNUTARNJE REVIZIJE:

Neke od aktivnosti koje su poduzeli rukovoditelji proračunskih korisnika u skladu s provedbom preporuka su:

- Sva izvješća su dostavljena i Vladi Kantona pored dostave rukovoditeljima revidiranih proračunskih korisnika. Vlada je svojim zaključcima zaduživala korisnike koji su bili predmet revizije da izvršavaju dane preporuke. Međutim, nije ništa poduzimano u slučaju nepostupanja po danim preporukama.
- Iz izvješća unutarnje revizije o izvršenju preporuka koji se odnosi na reviziju godišnjeg popisa kod Ministarstva i nižih proračunskih organizacija iz nadležnosti Ministarstva utvrđeno je da je ispoštovana preporuka da se u komisiju za popis imenuju osobe koje nisu financijski i materijalno zadužene za imovinu koju popisuju. Također, preporuka koja se odnosila na vođenje popisa zemljišta pojedinačno (odvojeno) prema lokacijama, katastarskim općinama i površini na temelju dokumentacije o vlasništvu – posjedu je također ispoštovana.
- Iz izvješća unutarnje revizije o izvršenju preporuka koji se odnosi na reviziju financijskog planiranja i izvršavanja rashoda, kao i financijskog izvještavanja kod proračunskog korisnika Ministarstva za 2020. godinu, utvrđeno je da je većina preporuka izvršena, a većina preporuka se odnosila na ispravno planiranje i knjiženje transfera sukladno Pravilniku o knjigovodstvu, Kontnom planu za proračun i proračunske korisnike i Računovodstvenim politikama kantona.
- Rukovoditelj organa uprave ima izraženo aktivan stav vezano za nalaze unutarnje revizije. Poduzima konkretne korake naročito u unapređenju procesa visokog rizika na način da se isti odvijaju u kontroliranom okruženju i s jasnim nositeljima odgovornosti za zakonsku i svaku drugu ispravnost pojedinačnih aktivnosti procesa.
- Povećani broj terenskih kontrola ovlaštenih kontrolora Zavoda rezultirao je povećanim brojem zaključenih bolovanja na temelju prigovora o pravu na privremenu spriječenost za rad upućenih drugostupanjskom liječničkom povjerenstvu.
- Unaprijeđene evidencije u postupku administriranja predmeta koji se odnose na liječenje osiguranih osoba izvan Županije. Propisan izgled tiskanice- izdvojeno mišljenje u radu liječničkog povjerenstva.
- Novim procedurama detaljno uređeno postupanje kod refundiranja troškova liječenja u inozemstvu sukladno propisima. Odobrene refundacije se evidentiraju i u matičnoj bazi čime se osigurava usklađenost s podacima u knjigovodstvu.
- Ažurirane evidencije o regresnim postupcima. Potraživanja po regresnim postupcima evidentirana u poslovnim knjigama, redovno se usklađuju.
- Povećana učinkovitost procesa refundiranja naknada za privremenu spriječenost za rad na teret obveznog zdravstvenog osiguranja, skraćeno trajanje procesa sukladno zakonom definiranom vremenskom okviru.
- Unaprijeđen proces u dijelu utvrđivanja iznosa naknade štete od zdravstvenih ustanova zbog kršenja ugovornih odredbi u postupku propisivanja privremene spriječenosti za rad. Zapisnik o provedenim kontrolama usklađen s propisanom formom.

Unutarnji revizori u javnom sektoru u Federaciji su u 2021. godini obavili ukupno 648 revizija u kojima su dali 2746 preporuke, što znači da ovo Konsolidirano izvješće sadrži najopsežniju analizu rezultata rada unutarnjih revizora do sada. Od danih preporuka u 2021. godini, njih 797 (29%) je realizirano, a od 1949 neprovedenih preporuka, njih 1447 još uvijek je u roku za provođenje. Preporuka kojima je istekao

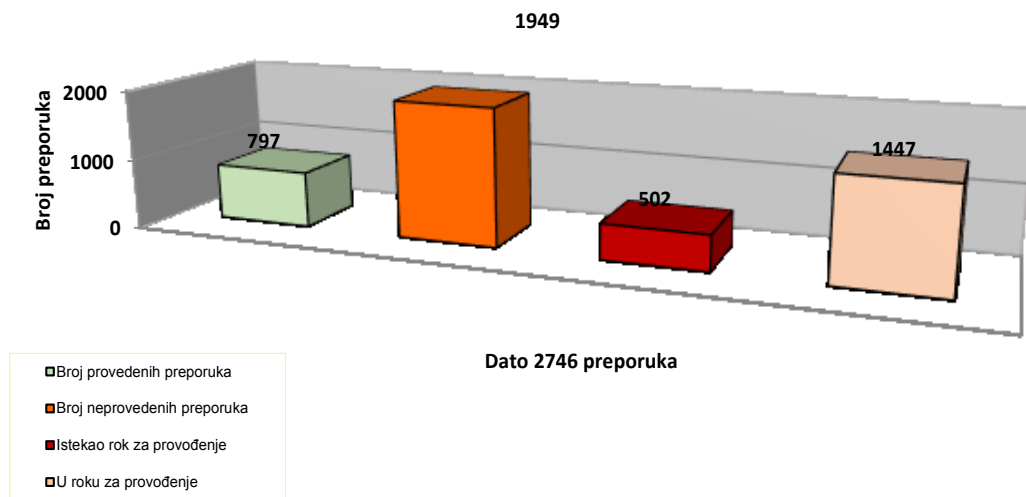
rok za provođenje bilo je 502, odnosno oko 18% od ukupno danih preporuka, što je značajan porast u odnosu na prošlogodišnjih 11% nerealiziranih poruka i nije dobar pokazatelj. S obzirom da je, u skladu s člankom 8. Zakona o unutarnjoj reviziji, rukovoditelj organizacije odgovoran za uspostavljanje i funkcioniranje adekvatne i efikasne funkcije unutarnje revizije, kao i za provođenje danih preporuka, potrebno je da rukovoditelji odgovornije pristupe realizaciji danih preporuka u cilju poboljšanja poslovanja.

U nastavku su dani tabelarni i grafički prikazi odnosa provedenih i neprovedenih preporuka u 2020. i 2021. godini.

Tablica 8. Prikaz odnosa provedenih i neprovedenih preporuka u ukupno danim preporukama u 2020. i 2021. godini

	Broj danih preporuka	Broj provedenih preporuka	Neprovedene preporuke navedene u izvješćima		
			Ukupan broj neprovedenih preporuka	Istekao rok za provođenje	U roku za provođenje
2020.	1872	672	1200	201	999
2021.	2746	797	1949	502	1447

Slika 3. Grafički prikaz odnosa provedenih, neprovedenih i preporuka u roku za provođenje u ukupno danim preporukama u 2021. godini



Kao razlozi za neprovođenje preporuka, između ostalog, navode se: nerazumijevanje ispravnih knjiženja imovine od strane proračunskih korisnika, nedostatak financijskih

sredstava, nedostatak stručnog kadra, kao i odsustvo zaposlenika zbog bolovanja i loše epidemiološke situacije, promjena rukovodnog kadra u organizaciji, smjene Odbora za reviziju i direktora Odjela za unutarnju reviziju, te neimenovanja Odbora i direktora Odjela, manjak radne snage, trenutna ograničenje rukovoditelja na izradi samih procedura zbog tekućeg/povećanog opsega poslova, realizacija preporuka u nadležnosti drugih institucija ili osnivača, za izradu novih pravilnika i procedura čekaju se izmjene zakona, realizacija određenih preporuka vezana je za donošenje Proračuna itd.

Međutim, ima i pozitivnih primjera gdje rukovoditelj ima aktivan pristup u realizaciji preporuka, te poduzima konkretne korake u identificiranju procesa visokog rizika na način da se isti prate u kontroliranom okruženju i s jasnim nositeljima odgovornosti za zakonsku i svaku drugu ispravnost pojedinačnih aktivnosti tog procesa.

Također, evidentno je i dalje da implementacija ovog sustava u praksi još uvijek nije prihvaćena u svim organizacijama, zbog čega i dalje imamo slučajeve: ograničavanja potpunog, slobodnog i neograničenog prava pristupa rukovoditelju korisnika i podacima potrebnim za obavljanje revizije, nepriznavanja adekvatnog statusa unutarnjim revizorima (pozicije u organizaciji i adekvatne plaće za rad), obavljanje poslova koji nisu u vezi s poslovima propisanim Zakonom o unutarnjoj reviziji, te neodobravanje planova i godišnjeg izvješća unutarnje revizije od rukovoditelja.

S obzirom da unutarnji revizori obavljaju najsloženije poslove u organizaciji i da se za postavljenje unutarnjih revizora traže posebni uvjeti, u cilju osiguranja njihove neovisnosti i objektivnosti, sve navedeno je bitno prepoznati prilikom određivanja adekvatne pozicije unutarnjih revizora u organizaciji, uključujući i njihovu poziciju u javnim poduzećima. S obzirom na brojna saznanja o nepriznavanju adekvatnog statusa zaposlenim u unutarnjoj reviziji, novim člankom 5a. (Status zaposlenih u unutarnjoj reviziji) Pravilnika o uvjetima, očekujemo da se prevenira loša praksa i doprinese pravilnom tumačenju mjesta i uloge unutarnjih revizora. Rukovodstvo obveznika uspostave unutarnje revizije dužno je primijeniti važeću regulativu i na taj način osigurati adekvatan status zaposlenim u unutarnjoj reviziji.

OPĆA PROCJENA SUSTAVA FINACIJSKOG UPRAVLJANJA I KONTROLE

Opća procjena sustava FUK zasniva se na procjeni adekvatnosti unutarnjih kontrola, odnosno odgovara na pitanje da li su postojeće unutarnje kontrole odgovarajuće uspostavljene kako bi spriječile aktiviranje potencijalnih rizika i pomogle u ostvarivanju postavljenih ciljeva i daje se samo za područja za koja su tijekom godine obavljene unutarnje revizije.

U nastavku slijede opće procjene sustava iz godišnjih izvješća o aktivnostima unutarnje revizije u 2021. godini:

- Finacijsko upravljanje i kontrole, za koje je odgovoran rukovoditelj, funkcioniraju kao sveobuhvatan sustav unutarnjih kontrola podržan od strane svih zaposlenih. Sukladno svim prezentiranim podacima o obavljenim unutarnjim revizijama u 2021. godini, ocjena sustava unutarnjih kontrola za

2021. godinu je zadovoljavajuća, što podrazumijeva da je sustav unutarnjih kontrola u revidiranim procesima uspostavljen i da osigurava minimiziranje potencijalnih rizika, čime doprinosi ostvarivanju postavljenih ciljeva na način: da su uspostavljene unutarnje politike i procedure koje osiguravaju izvršavanje poslova sukladno zakonu i drugim propisima i aktima koji reguliraju predmetne procese, poštivanje internih akata, definiranost ovlasti i odgovornosti u predmetnim procesima, pružanju točne, blagovremene i dostupne informacije kroz odgovarajuća izvješća i sačinjavanja obrazaca u cilju osiguranja nadzora nad namjenskim utroškom sredstava. U procesima koji su bili predmet revizije prostor za unapređenje uvijek postoji.

- U kontekstu raspoloživog okvira i na temelju rezultata testiranja ocijenili smo ukupan sustav unutarnjih kontrola za predmet ove unutarnje revizije kao zadovoljavajući uz manje značajne nedostatke, što podrazumijeva da je Zavod uspostavio sustav unutarnjih kontrola u revidiranom procesu, ali su revizori tijekom obavljanja unutarnje revizije uočili određene segmente koje je potrebno poboljšati.
- Opća procjena sustava financijskog upravljanja i kontrola za područja za koja su tijekom 2021. godine obavljene unutarnje revizije nije zadovoljavajuća, jer proračunski korisnici nisu uspostavili sustav unutarnjih kontrola, ne primjenjuju odredbe Zakona o FUK-u, Pravilnika o primjeni odredbi Zakona o FUK-u, Smjernice za upravljanje rizicima u javnom sektoru, tako da većina proračunskih korisnika još nema ni osnovne pravilnike utvrđene Smjericama, nisu utvrdili mapu procesa, nisu utvrdili rizike, ne vrše samoprocjenu unutarnjih kontrola sukladno Pravilniku o provođenju FUK-a, ne poduzimaju korektivne aktivnosti u cilju unapređenja sustava unutarnjih kontrola, i sl.
- Na temelju izvršenih revizija tijekom 2021. godine mišljenja smo da je unutar Ministarstva uspostavljen zadovoljavajući sustav financijskog upravljanja i unutarnjih kontrola, međutim tijekom revizija uočeni su određeni segmenti koje je neophodno poboljšati. Navedeno se naročito odnosi na IT podršku procesima koji su u nadležnosti Ministarstva, te na dodjelu sredstava tekućih transfera i kontrolne mehanizme namjenskog utroška istih.
- Sustav unutarnjih kontrola je uspostavljen, a s obzirom na Zakon o financijskom upravljanju i kontroli i Standarde unutarnje kontrole potrebno je interne akte uskladiti sa zahtjevima koje postavljaju navedeni propisi.
- U okviru revidiranih procesa, pored ciljeva postavljenih revizijom, vršeno je testiranje adekvatnosti i djelovanja sustava unutarnjih kontrola. Općenito promatrajući, djelovanje ovog sustava je ocijenjeno zadovoljavajuće, naročito ako se uzmu u obzir novonastale okolnosti uzrokovane pandemijom, a koje su se implicirale i tijekom 2021. godine naročito na aspekt funkcioniranja operativnih procesa vezanih za realizaciju utvrđenih ciljeva u odnosu na ostale sudionike koji se nalaze u sustavu zdravstva u Federaciji BiH.

SLUČAJEVI KOJI SU UKLJUČIVALI KRŠENJE PROPISA

U obrascu GI IR navode se i podaci o kršenju propisa i saznanja do kojih su unutarnji revizori došli tijekom obavljanja unutarnjih revizija u organizaciji. S tim u vezi, unutarnji revizori su naveli sljedeće:

- Najčešće su to slučajevi prilikom provedbe javnih nabava, te zapošljavanja na ugovor o djelu, knjiženje događaja nedosljedno računovodstvenim politikama, dodjela tekućih transfera (subvencija) organizacijama koje ne pravdaju prethodno dodijeljene transfere i sl.
- Nisu sačinjavani periodični financijski izvještaji.
- Izdvajanje sredstava iz tekuće pričuve bez zakonskog uporišta.
- Nepostupanje u skladu sa Zakonom o proračunima u Federaciji BiH u smislu poštivanja jednog od proračunskih principa izrade i izvršavanja proračuna, a koji se odnosi na transparentnu dodjelu sredstava, odnosno dodjelu transfera neprofitnim organizacijama na temelju raspisanog Javnog poziva, a ne na osnovu zahtjeva/molbe potencijalnih korisnika transfera.
- Nepostupanje sukladno Zakonu o FUK-u u javnom sektoru („Službene novine FBiH“, broj: 38/16) po pitanju uspostavljanja, razvoja i implementacije sustava FUK-a, upravljanja rizicima i poduzimanja potrebnih radnji u svrhu smanjenja rizika i ostvarenja ciljeva proračunskog korisnika.
- Nepostupanje sukladno odredbama Smjernica o minimalnim standardima dodjele proračunskih sredstava putem transfera („Službene novine FBiH“, broj: 15/18) u smislu utvrđivanja ciljeva koji se postižu dodjelom sredstava putem transfera i subvencija, evaluacije efekata dodijeljenih sredstava i namjenske potrošnje.
- Nepostupanje sukladno Pravilniku o obliku, sadržaju, načinu popunjavanja i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti („Službene novine FBiH“, broj: 34/14), s obzirom da proračunski korisnici iz nadležnosti Ministarstva nisu upoznati s odredbama ovog propisa, niti su podnosili Izjave o fiskalnoj odgovornosti.
- U većini utvrđenih slučajeva došlo je do pogrešne primjene odredbi Zakona o MIO/PIO, Zakona o upravnom postupku (rješavanje o pravu iz mirovinskog i invalidskog osiguranja) i internih akata zavoda, Zakona o izvršavanju proračuna u FBiH, Računovodstvene politike za federalne proračunske korisnike i riznicu, Pravilnika o financijskom izvještavanju i godišnjem obračunu proračuna u FBiH, Zakona o proračunima u FBiH, Zakona o javnim nabavama BiH, Odluka o naknadama članovima vijeća, Odluka o usvajanju programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Proračunom FBiH za 2021. godinu.
- Tijekom obavljanja revizija u 2021. godini uočena je nedosljednost primjene propisa (analitičko vođenje knjigovodstvenih evidencija za dio prihoda, provjera sadržaja Izjave o fiskalnoj odgovornosti za vanjske proračunske korisnike), kao i internih akata (obračun komunalnih taksi, prefakturiranje režijskih troškova), te nedonošenje internog akta definiranog zakonskom regulativom od strane javne ustanove (Plan sigurnosti osobnih podataka).

SLUČAJEVI PROSLIJEĐENI TIJEKOM GODINE TUŽITELJSTVU

Tijekom 2021. godine, prema podacima iz dostavljenih godišnjih izvješća unutarnje revizije, sljedeći slučajevi su proslijeđeni na daljnje postupanje:

- Konačno izvješće o obavljenoj Ad hoc unutarnjoj reviziji „Postupanje po aktu Kantonalnog tužiteljstva“ proslijeđeno je Tužiteljstvu Kantona na nadležno postupanje.
- Nakon uočenih nepravilnosti u JU Centar za kulturu, te u skladu s člankom 16. točka 5) i člankom 14. točka 6) Zakona o unutarnjoj reviziji u FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 47/08 i 101/16) unutarnji revizor prekinuo je daljnji rad u predmetnoj

reviziji. Nakon što je rukovoditelj organa obaviješten, isto je Izvješće prosljedio Tužiteljstvu.

PRIJEDLOZI ZA RAZVOJ I UNAPREĐENJE UNUTARNJE REVIZIJE

Unutarnji revizori su u svojim godišnjim izvješćima unutarnje revizije za 2021. godinu dali više prijedloga i sugestija za razvoj i unapređenje unutarnje revizije, od kojih neke navodimo u nastavku:

- Unaprijediti procedure angažmana i distribuiranja revizorskih izvješća kod revizija horizontalnog tipa, zbog obuhvata više korisnika, posebno u slučajevima kada se radi o povjerljivim (visok stupanj tajnosti) informacijama koje ne smiju izaći iz okvira jedne organizacije.
- Upoznavanje s najboljom revizijskom praksom u BiH i inozemstvu.
- Održavanje suradnje sa Centralnom harmonizacijskom jedinicom Ministarstva financija, Uredom za reviziju u institucijama Federacije Bosne i Hercegovine i uspostavljanje suradnje s jedinicama za unutarnju reviziju u drugim organima/izvanproračunskim fondovima i jedinicama za unutarnju reviziju u drugim organima/izvanproračunskim fondovima.
- Unapređenje propisa unutarnje revizije u smislu razvoja mehanizama zaštite unutarnjih revizora, bolje pozicioniranje i vrednovanje njihovog rada.
- Značajno unapređenje funkcije unutarnje revizije u sektoru zdravstva bi svakako bila obveza uspostave funkcije unutarnje revizije u zdravstvenim ustanovama.
- Unaprijediti metodologiju rada unutarnje revizije s ciljem prepoznatljivosti unutarnje revizije kao nužnog dijela institucije čije aktivnosti unaprjeđuju poslovanje na svim razinama upravljanja te u vezi s tim donijeti metodološki okvir za program osiguranja kvalitete i unaprjeđenja i osigurati njegovu potpunu primjenu kroz ulogu unutarnjih revizora. Poticanjem ovog angažmana unutarnje revizije doprinijelo bi se razvijanju svijesti okruženja o percipiranju unutarnjih revizora kao profesionalaca.
- Organizirati redovite konferencije unutarnjih revizora u javnom sektoru s ciljem razmjene iskustava i dobre prakse ili sastanaka rukovoditelja/voditelja jedinica unutarnje revizije s CHJ s ciljem informiranja o aktualnostima u području unutarnje revizije u javnom sektoru.
- Propisima detaljnije definirati savjetodavnu ulogu internih revizora odnosno poticanjem ovog angažmana unutarnje revizije doprinijelo bi se razvijanju svijesti okruženja o percipiranju unutarnjih revizora kao profesionalaca.
- Organizirati zajedničke radionice ili seminare za odgovorne osobe FUK-a i unutarnje revizore kao i zajedničke radionice za unutarnje revizore s ciljem razmjene informacija o radu.
- Kroz jačanje suradnje Instituta unutarnjih revizora (IIA) i CHJ FMF u smislu organiziranja zajedničkih konferencija ili seminara raditi na stalnom unaprjeđenju i promociji unutarnje revizije.
- U propisima unutarnje revizije urediti postupanje u slučaju neizvršenja/neprovedivosti preporuka ili zahtjeva revidiranih subjekata za novim rokom provedbe preporuke.
- Otvoriti kanale komunikacije unutarnjih revizora i CHJ FMF o značajnijim pitanjima/problemima u praksi.

- Nastaviti provoditi program obuke i osiguranja kvalitete i unapređenja unutarnje revizije na temelju Međunarodnih standarda unutarnje revizije i metodologije koju priprema CHJ FMF.
- Organiziranje stručnih radionica i seminara iz pojedinih oblasti unutarnje revizije s predavačima koji posjeduju iskustvo i znanje u unutarnjoj reviziji, stalna edukacija i usavršavanje unutarnjih revizora.
- Kadrovska jačanje Unutarnje revizije kako bi njena funkcija u cijelosti odgovorila svom zadatku. Insistirati na popunjavanju Jedinica/Odjela za unutarnju reviziju.
- Razumijevanje uloge unutarnje revizije, da se posvećuje dužna, veća i pravodobna pažnja u provedbi preporuka unutarnje revizije i istu koristiti i doživljavati kao savjetodavnu pomoć.
- Nastaviti podršku i osiguranje uvjeta za rješavanje adekvatnog statusa Unutarnje revizije i unutarnjih revizora, neovisan i objektivan rad.
- Unutarnja revizija treba pravodobno prepoznati rizik i dati svoj doprinos.
- Uspostaviti Jedinicu za unutarnju reviziju u skladu s člankom 1. stavak 2. Zakona o unutarnjoj reviziji u javnom sektoru („Službene novine FBiH“, br. 47/08 i 101/16) koji se odnosi na korisnike javnih sredstava proračuna Federacije BiH, kantona, gradova, općina i izvanproračunskih fondova i Pravilnikom o kriterijima za uspostavljanje jedinica za unutarnju reviziju. Popuniti jedinicu unutarnje revizije stručnim kadrom, redovna edukacija (prisustvo seminarima) kao vid kontinuiranog usavršavanja, zadržati neovisnost kod promjene upravljačke strukture i rukovodnog kadra, te kontinuirano informiranje upravljačke strukture o sustavu unutarnjih kontrola.
- Razvijati partnerski odnos u radu – revizor i cjelokupni rukovodni kadar kako bi zajednički dodali vrijednost organizaciji.

5. CENTRALNA HARMONIZACIJSKA JEDINICA

5.1. Aktivnosti Centralne harmonizacijske jedinice i budući razvoj u oblasti PIFC

CHJ FMF, sektor u Federalnom ministarstvu financija, zadužena je za koordinaciju razvoja metodologije i standarda rada financijskog upravljanja i kontrole i unutarnje revizije, edukaciju, te provjeru kvalitete sustava unutarnjih financijskih kontrola. U CHJ FMF sistematizirane su tri unutarnje organizacijske jedinice: Odsjek za razvoj sustava unutarnje revizije, Odsjek za razvoj financijskog upravljanja i kontrole i Odsjek za poslove certifikacije, edukacije i informiranja. Od 2019. godine nije bilo novih zapošljavanja, tako da je trenutno u CHJ FMF popunjeno pet radnih mjesta (pomoćnik ministra, dva stručna savjetnika i dva stručna suradnika), od ukupno 13 sistematiziranih pozicija u ovom sektoru. Neophodan je nastavak kadrovske jačanja CHJ FMF kroz popunjavanje sistematiziranih radnih mjesta, čime bi se povećao kapacitet za provođenje normativnih, analitičkih i savjetodavnih aktivnosti.

Najznačajnije aktivnosti CHJ FMF koje su obilježile 2021. godinu su implementacija IT rješenja za PIFC, odnosno izrada aplikacije za vođenje registra rizika i izvješćivanje u modulu FUK. Krajem godine, razvijen je i modul IR za izradu strateških i godišnjih planova, obavljanje unutarnjih revizija i izvješćivanje. Tijekom cijele godine održavani su radni sastanci s ekspertima projekta i radnim grupama za testiranje, a CHJ

FMF je davala direktnu podršku obveznicima odgovarajući direktno na upite i tražena pojašnjenja. Krajem 2021. godine testiranje aplikacije je prošireno na sve zainteresirane obveznike uspostave unutarnje revizije i provodit će se cijelu 2022. godinu kako bi od naredne godine obavljanje unutarnje revizije bilo automatizirano. Spomenuta aplikacija će omogućiti automatski unos i obradu podataka i ubrzati izradu konsolidiranih izvješća, omogućujući istovremeno više vremena za provođenje kvalitativnih analiza. Ovu aplikaciju prate: nova Metodologija rada unutarnje revizije, nove Smjernice za upravljanje rizicima, te Smjernice za provjeru i pregled kvalitete rada unutarnje revizije. Prethodnu godinu je obilježilo i davanje više mišljenja i preporuka organizacijama u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine - obveznicima uspostave unutarnje revizije pri uspostavljanju i daljnjem razvoju funkcije unutarnje revizije, s obzirom da su aktivnosti proračunske inspekcije po pitanju provođenja Zaključka V. 1339/2020 od 1. 10. 2020. rezultirale većim interesom rukovoditelja za uspostavu i popunjavanje jedinica za unutarnju reviziju.

Činjenica je da je zbog izvanrednog stanja uslijed pandemije koronavirusa, održavanje dvije konferencije (iz oblasti unutarnje revizije i FUK) bilo u online uvjetima, međutim, provodile su se i specijalističke obuke, davala mišljenja u vezi s primjenom propisa i provodile savjetodavne aktivnosti za korisnike, tj. komunikacija s unutarnjim revizorima i koordinatorima za FUK nikad nije bila aktivnija i održavala se redovno kroz cijelu 2021. godinu. S radnom grupom za testiranje modula IR u posljednjem kvartalu 2021. godine održana su dva radna sastanka u Federalnom ministarstvu financija na kojima je unutarnjim revizorima dana direktna obuka i podrška za korištenje nove aplikacije PIFC.

S objavom nove Metodologije rada unutarnje revizije, koja će biti realizirana nakon što se provedu sva testiranja aplikacije, bit će okončane aktivnosti na automatizaciji poslova obavljanja unutarnje revizije, te će se od naredne godine preći na izvješćivanje putem ove aplikacije.

Sukladno Pravilniku o uvjetima za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji provedena su dva ciklusa certifikacije unutarnjih revizora za javni sektor i po toj osnovi u 2021. godini certificirane su ukupno 52 osobe za zvanje unutarnji revizor za javni sektor, što je do sada najveći broj kandidata certificiranih u jednoj godini. U Registar unutarnjih revizora za javni sektor u Federaciji do 31. 12. 2021. upisano je ukupno 490 osoba kojima je Federalno ministarstvo financija izdalo, odnosno reizdalo certifikat unutarnjeg revizora, a u razdoblju od kada se obavlja certificiranje u ovom ministarstvu (od 2017. godine), certificirano je ukupno 175 osoba.

U posljednjem kvartalu 2021. godine održana je pilot revizija u Tuzlanskom kantonu na temu „Upravljanje i kontrola neporeznih prihoda kantona (konto 722 – Naknade, pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga)“, te je dogovoreno obavljanje pilot revizija na istu temu i u Ministarstvu financija Županije Posavske, Ministarstvu financija Srednjobosanskog kantona Travnik i Ministarstvu financija Zeničko-dobojskog kantona. Provođenjem pilot revizija, okončane su aktivnosti projekta tehničke pomoći iz IPA sredstava koji je davao podršku svim CHJ u BiH u posljednje tri godine.

5.2. Razvoj koordinacijske uloge CHJ i suradnja s drugim CHJ u BiH

U 2021. godini nastavljena je aktivna suradnja s drugim CHJ putem KO CJH, te je održano 12 sastanaka Koordinacijskog odbora CHJ u BiH. Spomenutim sjednicama

prisustvovao je i rukovoditelj CHJ u Brčko Distriktu, s obzirom da je CHJ uspostavljena i u Brčko distriktu. Zajednički su realizirane aktivnosti na donošenju Programa rada KO CHJ BiH za 2021. godinu, usvojen je Proračun KO CHJ BiH za 2021. godinu i realizirane su godišnje konferencije iz oblasti FUK i IR.

U 2021. godini je rukovoditelj CHJ FMF prisustvovao tematskim sastancima PEMPAL-a - Zajednice prakse za unutarnju reviziju i seminarima specijaliziranim za centralne harmonizacijske jedinice u regiji u cilju njihovog umrežavanja i daljnjih radnih sastanaka i suradnje putem linka, s obzirom na pandemiju i prateća ograničenja. Također, zaposlenici CHJ FMF su prisustvovali *online* seminarima i edukacijama u organizaciji strukovnih udruženja.

S obzirom da se u prethodnom razdoblju pojedinim unutarnjim revizorima neopravdano ograničavalo prisustvo obukama i seminarima, pa i besplatnim, CHJ FMF je u izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima predvidjela odredbe kojima je namjera istaknuti važnost stručnog usavršavanja zaposlenih u unutarnjoj reviziji. Novim odredbama se po prvi put uređuje kontinuirana profesionalna edukacija unutarnjih revizora u cilju povećanja kvalitete i edukacije kadra zaposlenog u oblasti unutarnje revizije, a CHJ FMF dodjeljuje obveza da na temelju dostavljenih informacija vodi evidenciju o kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji unutarnjih revizora u organizacijama u Federaciji BiH.

5.3. Unapređenje regulatornog i metodološkog okvira za PIFC

U 2021. godini objavljen je novi Pravilnik o kriterijima i ažuriran je popis organizacija kod kojih postoji potreba za uspostavljanjem jedinice za unutarnju reviziju (broj obveznika je povećan na 86). Osim organizacija navedenih u Pravilniku o kriterijima, posebnim odredbama precizirano je formiranje jedinica za unutarnju reviziju kod pravnih osoba u kojima Federacija, kantoni ili općine imaju većinski udjel, koje su, kao korisnici javnih sredstava, također dužne uspostaviti unutarnju reviziju direktno odgovornu rukovoditelju organizacije sukladno Zakonu o unutarnjoj reviziji i s odredbama i kriterijima propisanim Pravilnikom o kriterijima i Pravilnikom o uvjetima za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji. Bitno je istaknuti da su i javna poduzeća dužna primijeniti spomenutu regulativu za sva pitanja koja nisu uređena Zakonom o javnim poduzećima, kako bi osigurali funkcioniranje, efikasnost i efektivnost sustava financijskog upravljanja i kontrole i funkcionalno neovisnu unutarnju reviziju.

Dakle, osnovne pretpostavke za uspostavu unutarnje revizije ostaju iste - korisnici javnih sredstava uspostavljaju unutarnju reviziju direktno odgovornu rukovoditelju organizacije u skladu sa Zakonom o unutarnjoj reviziji i s odredbama i kriterijima propisanim podzakonskom regulativom za oblast unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji, u cilju osiguranja funkcioniranja, efikasnosti i efektivnosti sustava financijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji i funkcionalno neovisne unutarnje revizije, a zaposleni u jedinicama za unutarnju reviziju su dužni ispunjavati opće i posebne uvjete tražene regulativom za ovu oblast.

Funkcija unutarnje revizije se uspostavlja na jedan od sljedećih načina: uspostavljanjem jedinice za unutarnju reviziju i uspostavljanjem zajedničke jedinice za unutarnju reviziju.¹²

Prema članku 4. stavku (4) Pravilnika o kriterijima, rukovoditelj organizacije, sukladno članku 8. stavak (1) Zakona o unutarnjoj reviziji, odgovoran je za uspostavljanje i funkcioniranje unutarnje revizije (sistematiziranje jedinice za unutarnju reviziju), a naročito za:

- a) Popunjavanje radnih mjesta u jedinici za unutarnju reviziju**
- b) Osiguranje sredstava za efektivno funkcioniranje unutarnje revizije**
- c) Potpisivanje povelje unutarnje revizije**
- d) Odobranje strateških i godišnjih planova unutarnje revizije**
- e) Realizaciju prihvaćenih preporuka unutarnje revizije.**

Povratne informacije i izvještajni podaci unutarnje revizije ukazali su na potrebu unapređenja Pravilnika o uvjetima, među njima naročito traženu izmjenu uvjeta u vezi s radnim stažem nakon stjecanja diplome o visokom obrazovanju. Time se izvršilo usklađivanje uvjeta za stjecanje certifikata s uvjetima potrebnim za postavljenje unutarnjih revizora. Dodatno, novim odredbama se pojašnjava status unutarnjih revizora u organizaciji u cilju priznavanja i očuvanja njihove neovisnosti, te zahtijeva kontinuirana profesionalna edukacija od unutarnjih revizora u cilju daljnjeg razvoja ove profesije.

5.4. Obuka i certifikacija unutarnjih revizora

S obzirom da CHJ FMF ne raspolaže proračunom, niti sredstvima potrebnim za održavanje obuka, izuzev konferencija koje organizira KO CHJ, besplatne obuke možemo osigurati jedino u okviru projekata.

Iako je prethodnu godinu obilježio nastavak pandemije i uvjeti ograničenog okupljanja, uz podršku projekta održan je niz obuka u vezi s korištenjem nove aplikacije PIFC. Pored toga, zaposlenici CHJ FMF bili su i dalje na raspolaganju za suradnju i davanje prijedloga od strane unutarnjih revizora i drugih zaposlenika iz javnog sektora koji su angažirani na poslovima javnih unutarnjih financijskih kontrola (putem naših kontakt brojeva i email adresa), kao i za održavanje svih vrsta konzultacija.

U 2021. godini uspješno su provedena još dva ciklusa certifikacije unutarnjih revizora za javni sektor u Federaciji BiH, a certifikacija je provedena sukladno Pravilniku o uvjetima za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji i poštujući sve higijensko-epidemiološke mjere u cilju sprečavanja širenja zaraze COVID-19. Ispiti u okviru 9. ciklusa održani su u lipnju, a 10. ciklus proveden je u rujnu i listopadu 2021. godine, te su u prošloj godini certificirane ukupno 52 osobe za zvanje unutarnji revizor za javni sektor.

Zaključno sa 31. 12. 2021., u Registar unutarnjih revizora za javni sektor upisano je 490 unutarnjih revizora. Registar unutarnjih revizora sadrži podatke o svim unutarnjim revizorima kojima su izdani jedinstveni certifikati od strane Federalnog ministarstva financija i daje pregled kvalificiranog kadra za ovu oblast.¹³

¹²Članak 8. stavak (2) Zakona o unutarnjoj reviziji

¹³ Registar je u sažetoj formi objavljen na web stranici ministarstva (www.fmf.gov.ba).

6. Realizacija Zaključka Vlade Federacije broj: 856/2021 od 20. 5. 2021.

Vlada Federacije BiH je na 266. sjednici održanoj 20. 5. 2021. usvojila Godišnje konsolidirano izvješće unutarnje revizije u javnom sektoru u Federacije BiH za 2020. godinu koji je sačinila Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva financija. Uz Konsolidirano izvješće unutarnje revizije za 2020. godinu, Vlada Federacije BiH je usvojila i Zaključak broj: 856/2021 kojim je, između ostalog, ponovno zaduženo Federalno ministarstvo pravde da do 31. 12. 2021., kroz izmjene i dopune važećih zakonskih i podzakonskih akata (Zakon o državnoj službi u Federaciji BiH, Zakon o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine i dr.), regulira radno-pravni status i odredi adekvatne koeficijente ili utvrdi adekvatne dodatke na plaću za rukovoditelja jedinice za unutarnju reviziju i unutarnjeg revizora, kako bi se pridonijelo neovisnosti funkcije unutarnje revizije i pristupilo usuglašavanju plaća unutarnjih revizora na svim razinama vlasti u Federaciji BiH.

CHJ FMF je u više navrata tražila od Federalnog ministarstva pravde izjašnjene u vezi sa zaključcima Vlade Federacije kojim je Federalno ministarstvo pravde zaduženo da prilikom sljedećih izmjena i dopuna ili donošenja novih propisa kojima se uređuju radno-pravni odnosi i plaće državnih službenika poduzme aktivnosti za adekvatno pozicioniranje rukovoditelja jedinice za unutarnju reviziju i unutarnjih revizora i s tim u vezi, da im se dodijeli adekvatan platni koeficijent/dodatak na plaću kojim bi se dao značaj funkciji i pridonijelo neovisnosti unutarnje revizije. Do danas nismo dobili odgovor od Federalnog ministarstva pravde na upućenu inicijativu u vezi s ovom problematikom, niti na upit o realizaciji mjere iz Zaključka V. 1339/2020 od 1. 10. 2020.

Točkom 3. Zaključka zadužena je i Jedinica za proračunski nadzor Federalnog ministarstva financija-financija da nastavi obavljati nadzor u vezi s uspostavom funkcije unutarnje revizije kod proračunskih korisnika Federacije BiH - obveznika uspostave jedinice za unutarnju reviziju, koristeći se podacima danim u Konsolidiranom izvješću unutarnje revizije za 2020. godinu, a Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva financija da nastavi pružati podršku organizacijama u javnom sektoru u Federaciji BiH pri uspostavljanju i razvoju funkcije unutarnje revizije u skladu sa Zakonom o unutarnjoj reviziji i podzakonskim aktima.

Aktivnosti Jedinice za proračunski nadzor Federalnog ministarstva financija rezultirale su formiranjem i raspisivanjem javnih oglasa za popunjavanje jedinica, a CHJ FMF je tijekom cijele godine davala mišljenja na dostavljene pravilnike o sistematizaciji, te je u 2021. godini okončano sistematiziranje jedinica za unutarnju reviziju kod svih obveznika na federalnoj razini (njih 19), te je sada na rukovoditeljima da ih popune sukladno Zakonu o unutarnjoj reviziji i međunarodnim standardima za ovu oblast.

7. ZAKLJUČAK

Federalno ministarstvo financija sačinilo je i dostavilo Vladi Federacije BiH 11. Konsolidirano izvješće o aktivnostima unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH koji, između ostalog, daje pregled podataka o uspostavi unutarnje revizije u organizacijama javnog sektora – obveznicima uspostave unutarnje revizije, kao i podatke iz 85 godišnjih izvješća unutarnje revizije za 2021. godinu koje su dostavili obveznici uspostave unutarnje revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH (uključujući i pravne osobe u kojima Federacija, kantoni i općine imaju većinski vlasnički udjel).

Svrha Konsolidiranog izvješća unutarnje revizije je upoznati Vladu Federacije o dostignutom stupnju razvoja u oblasti sustava PIFC u javnom sektoru koji se uspostavlja radi osiguranja dobrog financijskog upravljanja.

Iz dostavljenih izvješća može se zaključiti da je sustav financijskog upravljanja i kontrola za revidirane procese u 2021. godini uglavnom u skladu s važećim zakonskim i podzakonskim aktima koji reguliraju revidirane oblasti, da su u organizacijama u svim značajnijim segmentima rada uspostavljeni sustavi unutarnjih kontrola, ali da i dalje postoje određeni segmenti koje je potrebno poboljšati.

Ovim izvješćem nastoji se promovirati funkcija unutarnje revizije i doprinos unutarnjih revizora unaprjeđenju rada organizacija u javnom sektoru u Federaciji, te daje pregled broja obavljenih revizija i danih preporuka, kao i konkretnih preporuka i prijedloga za poboljšanje poslovanja. Međutim, iako revizori procjenjuju rizik poslovnih procesa, svaka organizacija javnog sektora treba imati i razvijati odgovarajuće interne akte u skladu s važećom regulativom, a rukovodstvo treba pratiti rizična područja i poduzimati mjere kojima bi se rizik sveo na prihvatljivu razinu. Naime, menadžment organizacije odgovoran je za uspostavljanje funkcionalnog sustava unutarnje kontrole i sustava unutarnje revizije u cilju ekonomičnog, efikasnog i efektivnog trošenja javnih sredstava, a preduvjet za funkcionalnost istih su povoljno kontrolno okruženje koje prvenstveno dolazi do izražaja kroz organizacijsku strukturu, način rukovođenja i poštivanje postojećih zakonskih propisa.

Razvijeni sustavi unutarnjih kontrola su preduvjet za bolje i uspješnije upravljanje javnim sredstvima i neophodan preduvjet za članstvo naše zemlje u Europskoj uniji. Zbog svoje složenosti, zahtijevaju kontinuirano praćenje i procjenu adekvatnosti i funkcionalnosti koje se provodi kroz samoprocjenu od strane rukovodstva, te aktivnosti procjene unutarnje i vanjske revizije.

Međutim, dugogodišnje neuspostavljanje i nepopunjavanje jedinica za unutarnju reviziju kod obveznika uspostave unutarnje revizije, neriješeno pitanje adekvatnog koeficijenta i statusa unutarnjih revizora, onemogućava puni potencijal i vrijednost sadržanu u funkciji unutarnje revizije, pa samim time ne može se ni pomoći organizacijama da unaprijede ispunjavanje svojih zakonskih nadležnosti i da ostvare što bolje rezultate s ograničenim javnim sredstvima, što se odražava na sve korisnike u sustavu. Stoga je neophodno da rukovodstvo da punu podršku provođenju preporuka i zapošljavanju više unutarnjih revizora koji će moći obaviti više revizija, te unaprijediti poslovanje organizacija u javnom sektoru.

CHJ FMF je, sukladno svojim nadležnostima, u 2021. godini poduzela više aktivnosti u cilju povećanja stupnja uspostave unutarnje revizije i FUK: objavljen je novi Pravilnik o kriterijima, uspješno su provedena dva ciklusa certifikacije unutarnjih revizora i certificirana su 52 nova unutarnja revizora, te je implementirana jedna od

najznačajnijih aktivnosti projekta tehničke podrške CHJ u Bosni i Hercegovini „Unaprjeđenje javnih unutarnjih finansijskih kontrola u BiH“ – razvijena je aplikacija za PIFC. Ova aplikacija omogućava automatski unos i obradu podataka koji se tiču poslovnih procesa i rizika u organizacijama i ubrzat će izradu konsolidiranih izvješća iz oblasti PIFC, kao i praćenje ključnih indikatora uspješnosti. Sve spomenute aktivnosti dio su Strategije razvoja sustava unutarnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH 2021-2027. (Strategije PIFC) koju je Vlada Federacije usvojila u travnju 2021. godine, te time dala podršku daljnjem razvoju sustava unutarnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH.

Stoga rukovodstvo organizacija javnog sektora ima obvezu implementirati važeću regulativu kojom se jačaju sustavi unutarnjih kontrola i da postupi po zaključcima Vlade Federacije BiH, a unutarnji revizori imaju odgovornost da izvrše procjenu rizika za procese u svojoj organizaciji i sačine planove prema kojima će izvršiti reviziju najrizičnijih procesa i ukoliko je potrebno, dati preporuke kojima će unaprijediti poslovanje u svojim organizacijama.

Federalno ministarstvo financija i CHJ FMF kao nadležni sektor nastavljaju pružati potrebnu podršku u skladu sa svojim nadležnostima, te promovirati dobro upravljanje kroz povećanje transparentnosti i odgovornosti za javnu potrošnju.

MINISTRICA

Jelka Milićević

Broj: 10-02-8-25/22
Sarajevo, 4. svibnja 2022.